

Josien Lodewick
Roos Geurts
Koen Lucas
Anja van den Broek
Clarie Ramakers

Veilig op school

LANDELIJKE VEILIGHEIDSMONITOR 2021-2022:

VEILIGHEIDSBELEID EN VEILIGHEIDSBELEVING IN HET PRIMAIR EN VOORTGEZET ONDERWIJS

Onderzoek in opdracht van de Minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap

ResearchNed

maart 2023

Veilig op school. Landelijke Veiligheidsmonitor 2021-2022: veiligheidsbeleid en veiligheidsbeleving in het primair en voortgezet onderwijs

Josien Lodewick, Roos Geurts, Koen Lucas, Anja van den Broek, Clarie Ramakers
Maart 2023

© 2023 ResearchNed Nijmegen in opdracht van het Ministerie van OCW

Alle rechten voorbehouden. Het is niet geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in publicaties zonder nauwkeurige bronvermelding. ResearchNed werkt conform de kwaliteitsnormen NEN-EN-ISO 9001:2015 voor kwaliteitsmanagementsystemen, NEN-ISO 20252:2019 voor markt-, opinie- en maatschappelijk onderzoek en NEN-ISO 27001:2017 voor informatiebeveiliging

Inhoudsopgave

Veilig op school: duiding van belangrijke uitkomsten	3
1 Inleiding	6
2 Veiligheidsbeleving	8
2.1 Gevoelens van (on)veiligheid	8
2.2 Welbevinden	9
2.2.1 Leerlingen in het primair onderwijs	9
2.2.2 Leerlingen in het voortgezet onderwijs	11
2.2.3 Personeel in het voortgezet onderwijs en primair onderwijs	12
3 Pesten	13
3.1 Frequentie van pesten	13
3.2 Vormen van pesten	15
3.3 Redenen van pesten	16
3.4 Daders van pesten	17
3.5 Melden van pesten	19
4 Geweldsincidenten	23
4.1 Slachtofferschap personeel en leerlingen	23
4.1.1 Geweldsincidenten	23
4.1.2 Seksueel grensoverschrijdend gedrag	25
4.1.3 Stelen en dwang	26
4.1.4 Discriminatie	27
4.2 Geweldsincidenten op school	27
4.3 Plegers van geweldsincidenten	29
4.4 Melden van geweldsincidenten	30
5 Veiligheidsbeleid	32
5.1 Veiligheidsplannen	32
5.1.1 Frequentie en bekendheid	32
5.1.2 Inhoud van het veiligheidsbeleid	33
5.1.3 Betrokkenen bij beleid	34
5.1.4 Evaluatie en effectiviteit van beleid	34
5.2 Gedragsregels voor leerlingen en personeel	35
5.2.1 Frequentie en bekendheid	35
5.2.2 Inhoud van gedragsregels	36
5.2.3 Evaluatie en/of effectiviteit	36
5.3 Incidentenregistratie	36
5.3.1 Aanwezigheid registratie (systematisch)	37
5.3.2 Inhoud (afspraken over typen incidenten en escalatie)	38
Bijlage 1: Methodologie en respons	39
Bijlage 2: Wijze berekenen LHBT-groepen	42
Bijlage 3: Indeling van incidenten	44
Bijlage 4: Overzicht van tabellen en figuren	46

Veilig op school: duiding van belangrijke uitkomsten

Landelijke Veiligheidsmonitor 2021-2022

Dit rapport geeft een beknopte weergave van de belangrijkste uitkomsten uit de Landelijke Veiligheidsmonitor in het primair (po) en voortgezet (vo) onderwijs van het schooljaar 2021-2022. In het voorjaar van 2022 zijn gegevens verzameld onder 171 schoollocaties in het primair onderwijs en 45 schoollocaties in het voortgezet onderwijs, in totaal een (bescheiden) drie procent van de scholen. In totaal participeerden ruim 10.000 po-leerlingen en zo'n 5.600 vo-leerlingen. Ook deden ruim 1.500 personeelsleden in het po en ruim 500 personeelsleden in het vo mee aan de monitor. In 2021 is de vragenlijst aangepast. Om die reden kunnen niet altijd trends betrouwbaar worden weergegeven. Dit rapport vergelijkt op sommige indicatoren daarom vier meetjaren, soms wordt een vergelijking gegeven van twee jaren. In het laatste geval dienen trendverschillen terughoudend te worden geïnterpreteerd.

Sociale veiligheid en welbevinden

Wat zeggen de uitkomsten uit de Landelijke Veiligheidsmonitor 2021-2022 over de sociale veiligheid op scholen in het funderend onderwijs en welke betekenis kunnen ze hebben ze voor het te voeren beleid? De sociale veiligheid op scholen is in algemeen goed te noemen, al zijn er een aantal zaken die duiden op minder positieve ontwikkelingen. Een zeer ruime meerderheid van de leerlingen en het personeel voelt zich veilig op school. Het welbevinden onder leerlingen in het primair onderwijs is ook veelal positief. In het voortgezet onderwijs zien we een licht herstel en is het welbevinden onder leerlingen iets beter dan vorig jaar. Het personeel voelt zich merendeels gewaardeerd door collega's/directie en dit zorgt voor een positieve werkbeleving.

Er zijn echter ook specifieke groepen en aspecten van veiligheid op school waar het beeld minder positief is. In beide onderwijssoorten laten lhbt-leerlingen een minder positief welbevinden zien. In het basisonderwijs zien we ook een lager welbevinden van leerlingen met een migratieachtergrond. Het welbevinden van meisjes in het voortgezet is lager dan dat van jongens. Leerlingen met een migratieachtergrond voelen zich iets minder veilig dan leerlingen met een Nederlandse achtergrond.

Veiligheidsbeleid op scholen

Veruit de meest scholen hebben een veiligheidsplan met daarbij een pestprotocol. De bekendheid van dat veiligheidsplan bij het voltallige personeel van de school is echter niet gegarandeerd en kan dus beter. In veel gevallen worden de afspraken uit het veiligheidsplan opgevolgd, zo zegt men en beoordeelt men de effectiviteit ervan als voldoende tot goed. Binnen de veiligheidsplannen is er doorgaans aandacht voor het belonen van goed gedrag van leerlingen, het naleven van omgangsregels en het vergroten van respect voor elkaars gedrag, seksuele geaardheid en genderdiversiteit. Ook is er voldoende aandacht voor preventie van geweldsincidenten en handhavings-, sanctie- een aangiftebeleid. Echter, een structurele aanpak van agressie en geweld op school laat nog te vaak op zich wachten en incidenten worden niet altijd geëvalueerd. De incidentenregistratie is ook niet overal op orde en lang niet alle scholen hebben een draaiboek klaarliggen voor het behandelen en nazorg van incidenten. Het lastigste in dit geheel is dat niet altijd duidelijk is welke incidenten wel of niet gemeld moeten worden door leerlingen en personeel. Voor leerlingen is dat bijvoorbeeld slechts bij vier de tien scholen duidelijk vastgelegd. Waarschijnlijk is dat van invloed op de lage meldingsbereid bij leerlingen en personeel. Kortom, er zijn zeker nog winstpunten te behalen omtrent het veiligheidsbeleid in de dagelijkse schoolpraktijk.

Pesten

Uit deze monitor blijkt temeer dat pesten een hardnekkig fenomeen is. Ondanks veiligheidsplannen, pest-protocollen en gedragsregels op scholen blijft pesten voorkomen, ook al is het verheugend dat het merendeel van de leerlingen en personeel niet gepest wordt. In vergelijking met vorig jaar is de frequentie van pesten fors toegenomen in zowel het primair als het voorgezet onderwijs. Ook is er sprake van een lichte toename van het pesten onder en door personeel. Lhbt-leerlingen worden beduidend vaker dan andere leerlingen gepest en meestal is dat vanwege hun seksuele geaardheid, uiterlijk of geslacht.

Naast deze zelfrapportage over de frequentie van pesten, komt tevens naar voren dat een groot deel van de leerlingen en personeel getuige is geweest van systematisch en langdurig pesten van een of meerdere leerlingen op school.

Meldingsbereidheid

De meldingsbereid van pesten is niet goed te noemen. Meer leerlingen en personeel melden eerder niet dan wel. De een durft niet te melden, is bang voor mogelijke gevolgen; de ander vindt het niet nodig om het pesten te melden. Er wordt niet altijd actie ondernomen na een melding van pesten of een melding heeft er niet toe geleid dat het pesten daadwerkelijk is gestopt. Dit heeft een ontmoedigende werking op de meldingsbereidheid. Daadkrachtig en zichtbaar optreden door leerkrachten en de leiding van de school na een melding van pesterijen, kan de meldingsbereidheid vergroten. Dat pesten een grote impact heeft op het veiligheidsgevoel en welbevinden van leerlingen staat buiten kijf. Basisschoolleerlingen vinden het moeilijk om erover te praten zonder te huilen bijvoorbeeld of zijn bang dat ze dan nog meer gepest worden. Als het pesten gemeld wordt door leerlingen, dan is dat op de eerste plaats bij ouders, gevolgd door leerkrachten en vrienden. Er wordt veel minder vaak gemeld bij vertrouwenspersonen. Zowel bij leerlingen als personeel is een vertrouwenspersoon slechts marginaal in beeld. Een duidelijkere positionering van de vertrouwenspersoon als meldpunt voor gepeste leerlingen en personeel, kan zeker bijdragen aan een grotere meldingsbereidheid. Mentoren zouden daarnaast een rol kunnen vervullen in de begeleiding van gepeste leerlingen bij het melden.

Geweldsincidenten

Leerlingen en personeel komen ook in aanraking met geweldsincidenten op school. En ook hier is sprake van een lichte toename in vergelijking met vorig jaar. Verbaal geweld komt het vaakst voor, gevolgd door psychisch en sociaal geweld. Lhbt-leerlingen zijn vaker slachtoffer van meerdere vormen van geweld. Ook worden zij vaker dan niet lhbt-leerlingen gediscrimineerd. Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt helaas voor in beide onderwijssectoren, weliswaar vaker in het voortgezet onderwijs dan in het basisonderwijs. Plegers van geweldsincidenten zijn meestal andere leerlingen van de eigen school. Personeel daarentegen maken geweldsincidenten mee gepleegd door familieleden van leerlingen.

LHBT-leerlingen

Bijzondere aandacht verdient de lhbt-leerling. Net als vorig jaar is deze groep vaker slachtoffer van pesten en geweld. Hun welbevinden is niet alleen minder positief, ze voelen zich ook minder veilig op school. Kijken we dieper naar de verschillen tussen lhbt-leerlingen en niet-lhbt leerlingen, dan zien we een aantal veelzeggende verschillen. Zo worden lhbt-leerlingen vaker gepest vanwege hun seksuele geaardheid en of uiterlijk. Het pesten gebeurt bij deze groep vaker online en is vooral relationeel van aard. Zij melden het pesten minder vaak, veelal omdat men het niet durft. En als ze het pesten wel melden, dan krijgt hun melding vaker geen opvolging. Lhbt-leerlingen komen daarnaast ook vaker in aanraking met meerdere vormen van geweld: verbaal, materieel, psychisch, sociaal en fysiek. Bovendien worden zij vaker gediscrimineerd dan niet-lhbt leerlingen.

Aandachtspunten

Uit deze monitor kunnen een aantal aandachtspunten worden gedestilleerd waarmee schoolbesturen hun veiligheidsbeleid in de dagelijkse praktijk kunnen aanscherpen. De urgentie om pesten tegen te gaan blijft aanwezig, gezien de forse toename daarvan in het afgelopen jaar ten opzichte van 2021. Ook vraagt de kwetsbare positie van de lhbt-leerling op school om extra oplettendheid en inzet. De meldingsbereidheid van pesten en geweldsincidenten dient verhoogd te worden door duidelijke richtlijnen op te stellen welke incidenten gemeld moeten worden door leerlingen en personeel, deze in de school breed bekend te maken, regelmatig te evalueren en indien nodig bij te stellen.

Daarnaast is het belangrijk dat meldingen worden gehonoreerd in die zin dat er een goede opvolging en nazorg plaatsvindt, met het uiteindelijke streven dat het pesten dan wel het geweld feitelijk stopt. Een actief opvolgingsbeleid van meldingen van incidenten, dat bovendien voor iedereen zichtbaar en merkbaar is, kan pesten en geweld op school tegengaan. Uit deze monitor komt verder naar voren dat slechts van enkele voorvallen aangifte bij de politie wordt gedaan. Wellicht is er sprake van een zekere handelingsverlegenheid bij schoolbestuurders. Dit zou nader onderzocht moeten worden; welke mechanismen spelen een rol bij deze handelingsverlegenheid? Een duidelijk omschreven aangiftebeleid en actieve opvolging daarvan, kan de feitelijke veiligheid en het veiligheidsgevoel op school bevorderen. En we zien dat seksueel grensoverschrijdend gedrag een verschijnsel is dat, zo blijkt in deze monitor, ook in het onderwijs voorkomt en een gestage toename laat zien in het voortgezet onderwijs sinds 2018. Net als in andere sectoren van de samenleving vraagt het tegengaan van seksueel grensoverschrijdend gedrag om een duidelijke plaats in het sociale veiligheidsbeleid van de school.

1 Inleiding

Hoe is het gesteld met de sociale veiligheid op Nederlandse scholen? Dit is de belangrijkste vraag die we aan de hand van de resultaten uit de Veiligheidsmonitor beantwoorden. Veiligheid op school is een maatschappelijk zeer relevant thema. Leerlingen moeten met plezier naar school kunnen gaan en zich er veilig voelen zodat zij binnen een veilige omgeving en gezond schoolklimaat kunnen leren en presteren. Een veilige werkplek is essentieel voor het goed les geven. Een veilige schoolomgeving voor scholieren en onderwijspersoneel houdt in dat er een prettige sfeer op school is en dat incidenten zoals ongepast gedrag, intimidatie, diefstal, agressie en pesten niet voorkomen.

In opdracht van het ministerie van OCW wordt elke twee jaar het veiligheidsgevoel van leerlingen en personeel in kaart brengen met behulp van de ‘Monitor sociale veiligheid in en rond scholen’; de landelijke Veiligheidsmonitor. De monitor wordt sinds 2006 tweejaarlijks uitgevoerd in het (speciaal) voortgezet onderwijs en sinds 2010 ook in het (speciaal) basisonderwijs, zodat de sociale veiligheid op scholen structureel gevolgd kan worden. Omdat de vorige meting in 2021 nog in de nafase van de COVID-19 pandemie en de bijbehorende schoolsluitingen plaatsvond, is ervoor gekozen om in schooljaar 2021-2022 opnieuw een meting uit te voeren. Deze rapportage schetst op hoofdlijnen, aan de hand van verschillende vragenlijsten voor verschillende doelgroepen, een landelijk beeld van de sociale veiligheid in en rond scholen in Nederland in het schooljaar 2021-2022. In totaal nam een bescheiden drie procent van de schoolvestigingen deel aan het onderzoek. Er is gekeken of deze scholen op een aantal schoolkenmerken verschillen van de niet-deelnemende scholen. Dit bleek niet het geval. Meer over de methodologie, deelname, respons en representativiteit, is te vinden in bijlage 1.

De vragenlijsten bevatten vragen over onder andere sociale veiligheid, pesten en geweldsincidenten. Vergelijken met 2021 bleef de respons in het po gelijk of nam zelfs toe. In het vo is een lichte daling in het aantal ingevulde vragenlijsten te zien. Uit onze analyses blijkt dat de groep scholen die de vragenlijsten hebben ingevuld, representatief is voor alle scholen in het funderend onderwijs. Opvallende zaken en trends¹ op bepaalde hoofdthema’s die in dit onderzoek naar voren kwamen, beschrijven we in de betreffende hoofdstukken. We focussen daarbij op opvallende (significante) verschillen in tijd en tussen bepaalde groepen (niveau, lhbt en geslacht).

Deze landelijke monitor is uitgevoerd onder scholen in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs in het studiejaar 2021-2022. Deze (en voorgaande) meting vond (grotendeels) gedurende de COVID-19 pandemie en de bijbehorende schoolsluitingen plaats en betrof een extra meting. Mede ingegeven door deze pandemie, was er in deze recentste editie extra aandacht voor het welbevinden van leerlingen.

Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten op hoofdlijnen beschreven, gebaseerd op de beleidsonderwerpen veiligheidsbeleving, pesten, incidenten en veiligheidsbeleid op scholen. Bij alle resultaten is allereerst kort aandacht besteed aan algemene trends en tendensen. Daarna wordt verslag gedaan van verschillen tussen groepen respondenten. In het voortgezet onderwijs is daarnaast nagegaan of resultaten verschillen per schoolsoort. Hierbij is op verzoek van OCW dit jaar onderscheid gemaakt naar geslacht, genderidentiteit en seksuele oriëntatie. Zijn uitsplitsingen tekstueel niet beschreven of niet opgenomen, dan zijn deze niet noemenswaardig of zeer klein (en niet significant).

¹ In dit rapport worden op enkele hoofdthema’s trends getoond tussen 2016 en 2022. Voor de metingen van 2021 en 2022 is gebruik gemaakt van een herziene vragenlijst. In 2019-2020 is de vragenlijst van 2018 als basis genomen en herzien op onder meer de uitvraag van incidenten en vragen naar genderidentiteit. Indien de gepresenteerde trendfiguren een vraagstelling betreft die niet gelijk was aan die van 2016/2018 en 2021/2022, is dit aangegeven. Trends zijn hierdoor niet eenduidig te interpreteren.

Respondenten beantwoordden de vragen telkens over het (toen) lopende schooljaar. In de titel van de figuur staat steeds aangegeven welke groep respondenten het betreft; staat een groep niet in de figuur, dan is de vraag niet gesteld aan die groep. Ook hier geldt dat alleen significante verschillen worden beschreven. Verschillen tussen 2021 en 2022 zijn ook benoemd als deze significant zijn. In sommige gevallen was het aantal respondenten te klein ($n \leq 10$) om betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Deze resultaten zijn achterwege gelaten en niet beschreven.

Per hoofdstuk komen opvallende uitkomsten en trends aan bod: veiligheidsbeleving (hoofdstuk 2), pesten (hoofdstuk 3), incidenten (hoofdstuk 4) en het veiligheidsbeleid op de scholen (hoofdstuk 5).

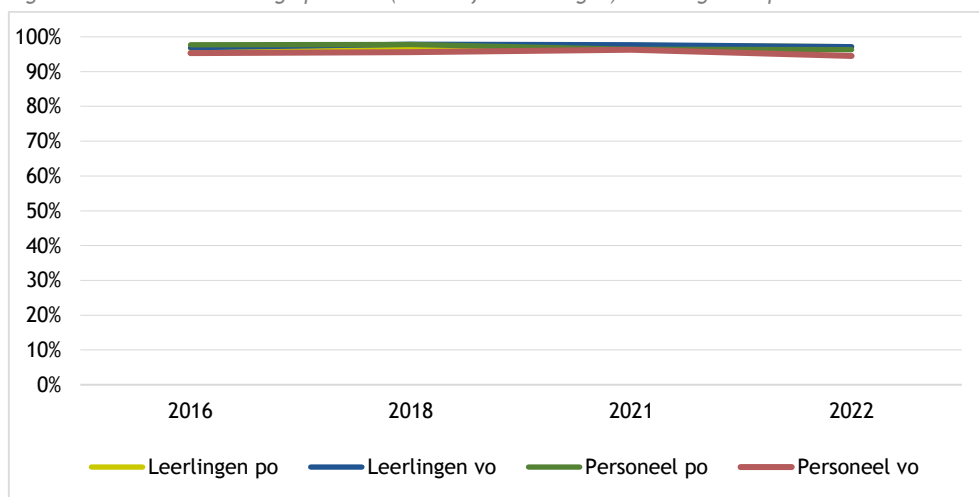
2 Veiligheidsbeleving

In dit hoofdstuk gaan we in op verschillende onderdelen van de veiligheidsbeleving op of rond school onder zowel leerlingen als personeel in het gehele funderend onderwijs. Daarbij gaan we achtereenvolgens in op gevoelens van onveiligheid en welbevinden.

2.1 Gevoelens van (on)veiligheid

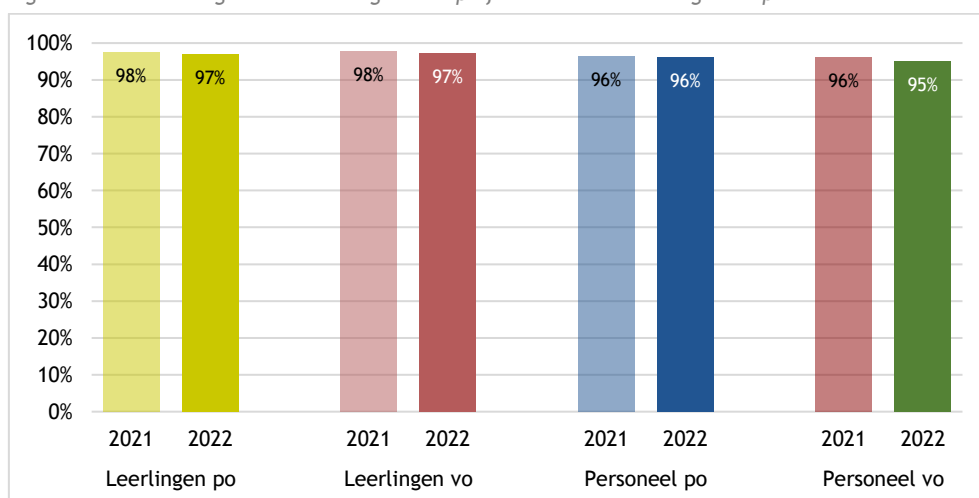
Aan alle respondenten is de vraag voorgelegd of zij zich veilig voelen op school. We starten met een vergelijking over jaren. Figuur 2.1 laat zien dat het percentage leerlingen en personeel dat zich veilig voelt, in zowel po als vo, in de jaren 2016-2018 schommelt tussen de 95 en 98 procent. Tussen 2021 en 2022 zien we een zeer lichte daling van het gevoel van veiligheid.

Figuur 2.1: Voelt zich veilig op school (andere formuleringen): leerlingen en personeel

In de figuren die volgen, zijn de resultaten van 2022 vergeleken met die van 2021.

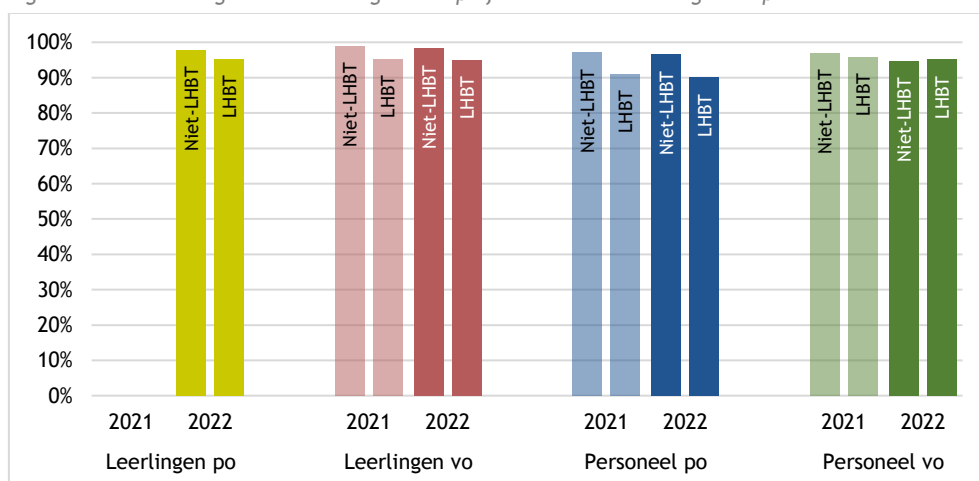
Figuur 2.2: Percentage dat zich veilig voelt op of rond school: leerlingen en personeel

Een meerderheid van de leerlingen en het personeel in het funderend onderwijs voelt zich (heel) veilig op school (zie figuur 2.2). Er zijn weinig noemenswaardige verschillen ten opzichte van voorgaand schooljaar. Personeel in het vo voelt zich iets minder vaak veilig dan personeel in het po.

Onder leerlingen en personeel zijn er nauwelijks verschillen in veiligheidsgevoel tussen jongens/mannen en meisjes/vrouwen. Er zijn ook nauwelijks verschillen in gevoel van veiligheid tussen de verschillende schoolsoorten in het vo. Leerlingen op het vwo (99%) en in het praktijk- en/of speciaal onderwijs (100%) voelen zich het vaakst (heel) veilig in 2022. Bij deze laatste groep (pro/so) zien we een toename van vijf procentpunt ten opzichte van 2021.

Figuur 2.3: Percentage dat zich veilig voelt op of rond school: leerlingen en personeel naar lhbt

De verschillen in gevoel van veiligheid zijn ook onder het vo-personeel klein gelet op de verschillende schoolsoorten, en nagenoeg onveranderd ten opzichte van 2021 (95 tot 97% voelt zich (heel) veilig). Lhbt-leerlingen voelen zich minder veilig dan niet-lhbt leerlingen (zie figuur 2.3). Bij het personeel in het po, zien we een vergelijkbaar beeld.

2.2 Welbevinden

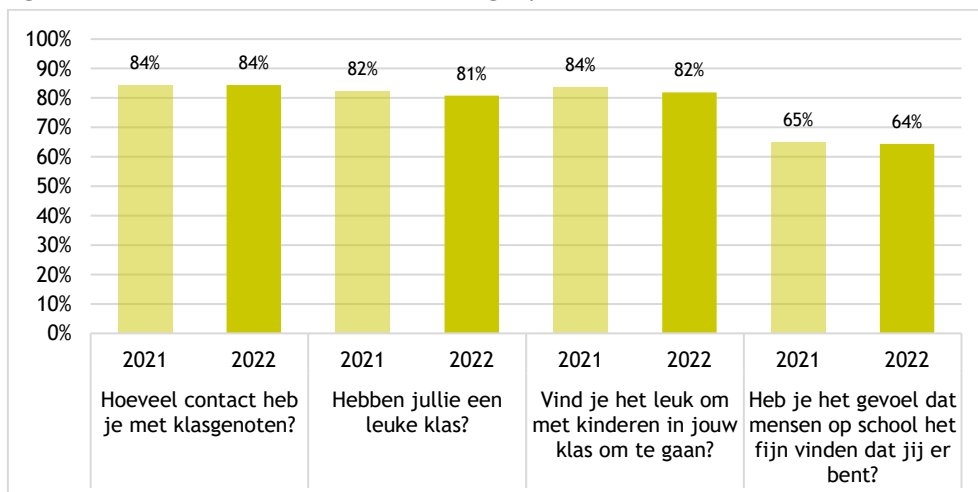
Nederlands Jeugd Instituut (Nji) definieert welbevinden als ‘de mate waarin iemand zich tevreden voelt over het leven’. De eigen lichamelijke en psychosociale gezondheid en de omstandigheden waarin iemand leeft, zijn mede bepalend voor de mate van welbevinden.² In de vragenlijst van de landelijke Veiligheidsmonitor wordt ook stilgestaan bij het welbevinden van zowel leerlingen (po en vo) als personeel. Een hoog welbevinden bevordert een goede emotionele ontwikkeling.

2.2.1 Leerlingen in het primair onderwijs

Voor het welbevinden van leerlingen in het primair onderwijs is gekeken naar een viertal vragen: de hoeveelheid contact met klasgenoten, of men een leuke klas heeft, of het leuk is om met kinderen uit de klas om te gaan en of leerlingen het gevoel hebben dat anderen op school het fijn vinden dat men er is. Ruim tachtig procent van de leerlingen geeft aan veel contact te hebben met klasgenoten, een leuke klas te hebben en het leuk te vinden met kinderen in de klas om te gaan. De laatste vraag (‘heb je het gevoel dat mensen op school het fijn vinden dat jij er bent’) wordt door minder po-leerlingen (twee derde) positief beantwoord. In vergelijking met 2022 zijn er slechts kleine verschillen. Op de vragen ‘Hebben jullie een leuke klas?’ en ‘Vind je het leuk om met de kinderen in jouw klas om te gaan?’ oordelen in 2022 iets minder leerlingen positief dan in 2021 (figuur 2.4). Verschillen zijn echter klein.

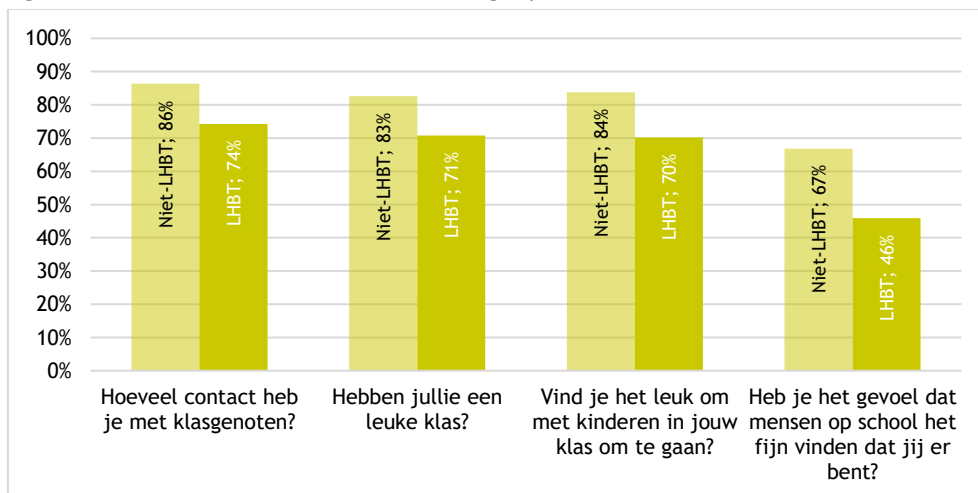
2 Nji (2022). Cijfers over welbevinden en mentale gezondheid. Geraadpleegd op 17 oktober 2022 via <https://www.nji.nl/cijfers/welbevinden>

Figuur 2.4: Onderdelen van welbevinden: leerlingen po

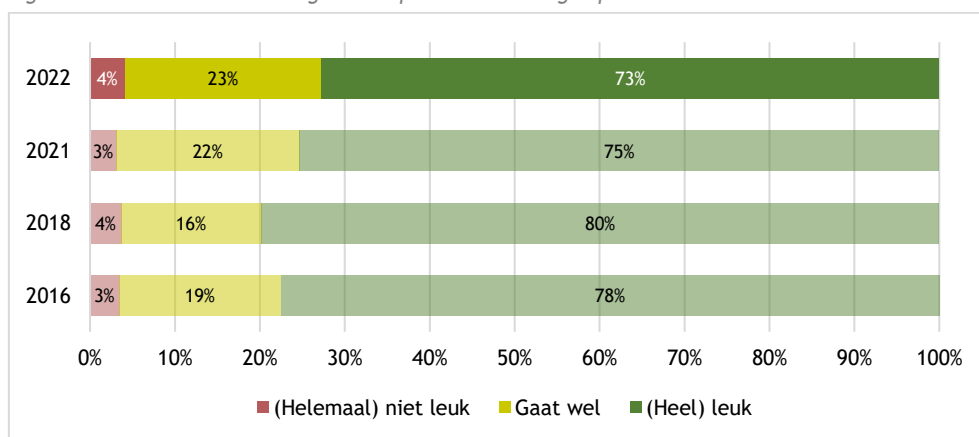
De verschillen tussen jongens en meisjes in het po naar welbevinden zijn klein. Jongens hebben iets vaker het gevoel dat mensen het op school fijn vinden als ze er zijn, dat ze het leuk vinden om met klasgenoten om te gaan en dat ze veel contact hebben met klasgenoten. Leerlingen met een migratieachtergrond scoren op alle onderdelen van welbevinden in het po lager dan leerlingen met een Nederlandse achtergrond. Lhbt-leerlingen (alleen in 2022 gevraagd) scoren op alle vier de vragen minder positief dan niet-lhbt leerlingen (figuur 2.5). Deze verschillen lopen uiteen van twaalf tot 21 procentpunt. Net iets minder dan de helft (46%) van de lhbt-leerlingen heeft het gevoel dat mensen op school het fijn vinden als ze er zijn (tegen 67% van de niet-lhbt-leerlingen).

Figuur 2.5: Onderdelen van welbevinden: leerlingen po naar LHBT

Aan leerlingen is gevraagd hoe ze het op school vinden (figuur 2.6). Bijna driekwart vindt het (heel) leuk op school, iets minder dan een kwart zegt dat het wel gaat en slechts vier procent vindt het (helemaal) niet leuk. Dit verschilt niet significant tussen 2022 en 2021. Ten opzichte van de eerdere jaren is de groep leerlingen die aangeeft het erg leuk te hebben op school licht afgenomen. Lhbt-leerlingen zeggen minder vaak dat ze het (heel) leuk vinden op school. Ruim zestig procent van de lhbt-leerlingen vindt het (heel) leuk op school. Wel geldt voor lhbt-leerlingen meer dan voor niet-lhbt leerlingen dat 'het wel gaat'. Meisjes vinden het vaker dan jongens (heel) leuk op school: 77 procent van de meisjes vindt het heel leuk op school, tegen zeventig procent van de jongens. Leerlingen met een migratieachtergrond vinden het minder vaak leuk op school dan kinderen met een Nederlandse achtergrond.

Figuur 2.6: Hoe vinden leerlingen het op school: leerlingen po

2.2.2 Leerlingen in het voortgezet onderwijs

Naar het welzijn en psychisch welbevinden van leerlingen in het voortgezet onderwijs is gekeken met behulp van een set van veertien vragen die ontleend zijn aan de GP Core, een schaal voor het meten van stress en welbevinden bij jongeren (Cooke e.a., 2004).³ Het gaat om de volgende veertien vragen waarbij leerlingen de week voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst als norm hebben genomen:

Afgelopen week ...

- voelde ik me gespannen, nerveus of angstig;
- had ik het gevoel dat er mensen waren die ik om hulp kan vragen;
- had ik een goed gevoel over mezelf;
- had ik het gevoel dat ik om kon gaan met dingen die mis gingen;
- had ik last van pijn en/of andere lichamelijke problemen;
- had ik een goed gevoel bij de dingen die ik heb gedaan;
- had ik moeite met slapen;
- voelde ik liefde en genegenheid voor iemand;
- kon ik de meeste dingen doen die ik moest doen;
- had ik het gevoel dat anderen me bekritiseerden;
- voelde ik me ongelukkig;
- was ik chagrijnig in gezelschap van anderen;
- voelde ik me optimistisch over de toekomst;
- heb ik alles gedaan wat ik me had voorgenomen.

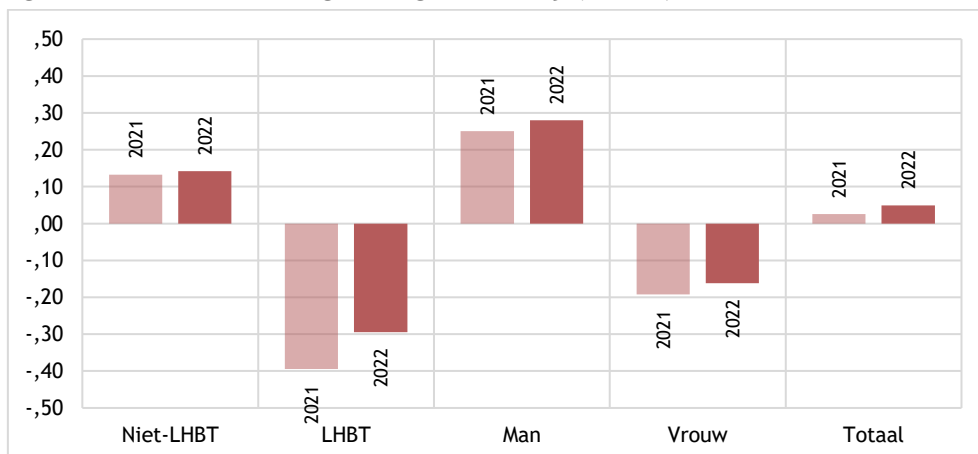
Op deze veertien vragen is een betrouwbare score berekend die een indicatie geeft van het welzijn van leerlingen in het voortgezet onderwijs (alpha = 0,79). Deze score heeft een gemiddelde van 0. Een negatieve score betekent een laag welzijn of psychisch welbevinden; een positieve score een hoog welzijn of psychisch welbevinden. Figuur 2.7 toont de resultaten van deze schaal. Bij het welbevinden van leerlingen in het voortgezet onderwijs komen een paar opvallende bevindingen naar voren. Allereerst kunnen we concluderen dat het welbevinden van vo-leerlingen in 2022, in vergelijking met 2021, licht is verbeterd. Dit kan betekenen dat er sprake is van een licht herstel van het psychisch welbevinden na corona. In 2022 zien we de grootste verbetering in vergelijking met 2021 op de volgende onderdelen:

Afgelopen week ...

- kon ik de meeste dingen doen die ik moest doen (59% vs. 64%);
- had ik het gevoel dat ik om kon gaan met dingen die mis gingen (46% vs. 51%);
- had ik het gevoel dat er mensen waren die ik om hulp kan vragen (51% vs. 55%);
- heb ik alles gedaan wat ik me had voorgenomen (36% vs. 40%);
- had ik een goed gevoel over mezelf (58% vs. 62%);
- voelde ik me optimistisch over de toekomst (30% vs. 34%).

3 Cooke, R., Barkham, M., Audin, K., Bradley, M., & Davy, J. (2004). Student debt and its relation to student mental health. *Journal of Further and Higher Education*, 28(1), 53-66.

Figuur 2.7: Welbevinden leerlingen voortgezet onderwijs (GP-Core)

De resultaten laten verder zien dat welbevinden van lhbt-leerlingen én van meisjes minder goed is dan van niet-lhbt leerlingen en jongens. Deze verschillen zijn significant. Dit strookt met een van de conclusies uit het HBSC onderzoek dat meisjes in de leeftijd van 11 tot 16 jaar nu minder gelukkig zijn dan vijf jaar geleden.⁴ Opvallend is dat leerlingen met een migratieachtergrond hoger scoren op deze schaal dan leerlingen met een Nederlandse achtergrond. De uitsplitsing naar LHBT laat grote verschillen zien tussen de groepen. LHBT-leerlingen scoren met name slechter (tussen de 10 en 16 ppnt. verschil) op de volgende vragen:

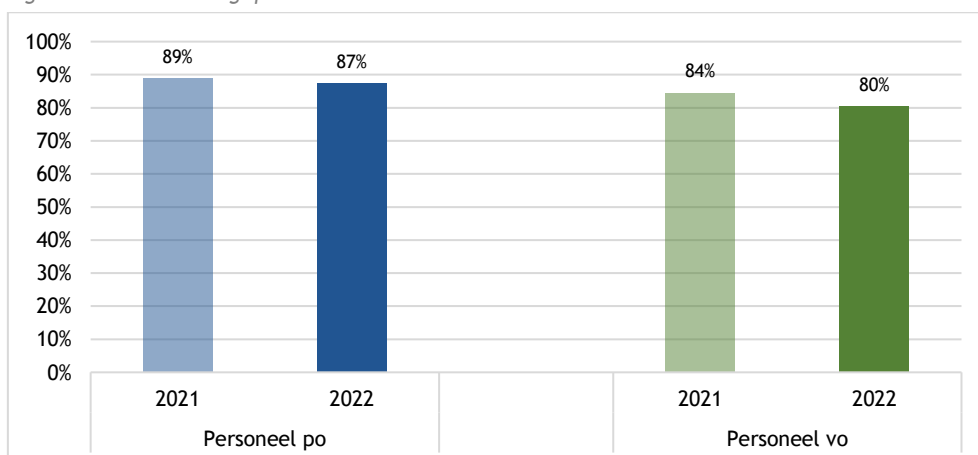
Afgelopen week ...

- had ik een goed gevoel over mezelf (50% vs. 66%);
- voelde ik me gespannen, nerveus of angstig (24% vs. 12%);
- had ik moeite met slapen (35% vs. 24%);
- voelde ik me ongelukkig (19% vs. 8%);
- had ik het gevoel dat ik om kon gaan met dingen die mis gingen (42% vs. 54%);
- had ik een goed gevoel bij de dingen die ik heb gedaan (51% vs. 61%).

2.2.3 Personeel in het voortgezet onderwijs en primair onderwijs

Waardering van collega's en of door de leiding van de school zijn indicatoren voor een positieve werkbekleving. Het merendeel van de leraren in po en vo voelt zich gewaardeerd door collega's en directie: ruim tachtig procent voelt zich door beide groepen gewaardeerd (figuur 2.8). Dit verschilt niet significant van de vorige meting; ook niet naar achtergrondkenmerken.

Figuur 2.8: Waardering: personeel vo

4 Stevens, G en S. Van Dorsselaer (2022). HBSC 2021 Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland.

3 Pesten

De aandacht voor pesten in het onderwijs is het laatste decennium fors toegenomen. Pesten neemt, zowel vanuit de optiek van het slachtoffer als van getuigen en daders, een prominente plaats in binnen deze monitor sociale veiligheid. In dit hoofdstuk gaan we in op de frequentie van pesten, niet alleen onder leerlingen, maar ook onder personeel. We beschrijven hoe vaak de verschillende vormen van pesten voorkomen en wat de vermoedelijke redenen zijn van het gepest worden. Verder bekijken wie er gepest wordt, of pesten gemeld wordt en in hoeverre meldingen worden opgevolgd met als belangrijkste vraag: Is het pesten gestopt en wordt een leerling niet langer gepest?

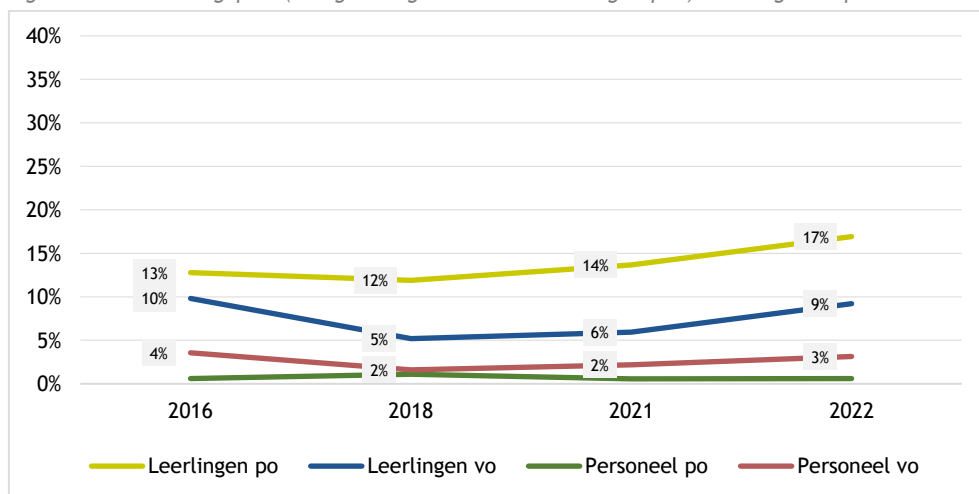
Alle scholen hebben een Veiligheidsplan (zie hoofdstuk 5); een pestprotocol is hier soms onderdeel van maar is als zodanig niet verplicht. Hierin staat wat de school onder pesten verstaat en hoe men dit probeert te voorkomen. Vrijwel alle scholen in het funderend onderwijs hebben een pestprotocol: 98 procent van de basisscholen en 95 procent van de middelbare scholen (zie paragraaf 5.1.1). In deze rapportage wordt verder niet ingegaan op het pestprotocol.

3.1 Frequentie van pesten

Hoeveel leerlingen en personeelsleden geven zelf aan dat ze, op of rond school (wel eens) gepest zijn? Gepest worden komt in 2022 het vaakst voor onder leerlingen in het basisonderwijs; zeventien procent van de leerlingen in het po wordt wel eens gepest (figuur 3.1). In het voortgezet onderwijs is het percentage personeel dat gepest wordt negen procent; in het po ongeveer een procent. We zien, na een periode van relatieve daling/stabilisering, nu weer een lichte stijging, onder leerlingen in zowel po en vo, van het aandeel dat aangeeft gepest te worden. In vergelijking met 2021 zien we voor beide groepen leerlingen een forse toename van het percentage leerlingen dat gepest wordt.

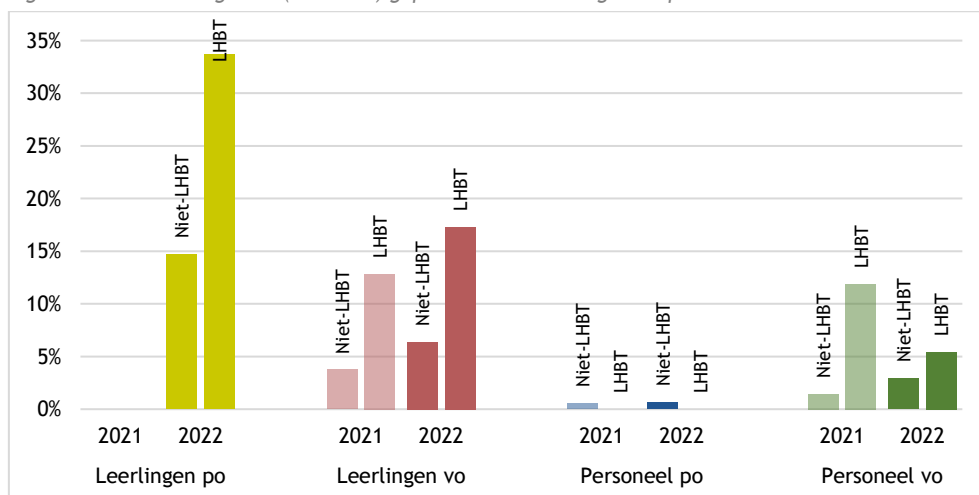
In het HBSC-onderzoek over gezondheid en welzijn van jongeren werd in 2021 geconstateerd dat pesten in het vo sinds 2018 geleidelijk is afgenomen naar vijf procent. In het basisonderwijs constateert dit onderzoek dat in 2021 acht procent van de leerlingen wordt gepest. In de veiligheidsmonitor zien we dat pesten van leerlingen in het po sinds 2018 significant is toegenomen. In het vo zagen we bij leerlingen een significante daling tussen 2016 en 2018, gevolgd door een (significante) stijging naar negen procent. De verschillen tussen de jaren bij personeel zijn niet significant, met uitzondering van de daling van pestgedrag bij personeel in het vo tussen 2016 en 2018.

Figuur 3.1: Wordt u gepest (vraagstelling varieert tussen de groepen): leerlingen en personeel

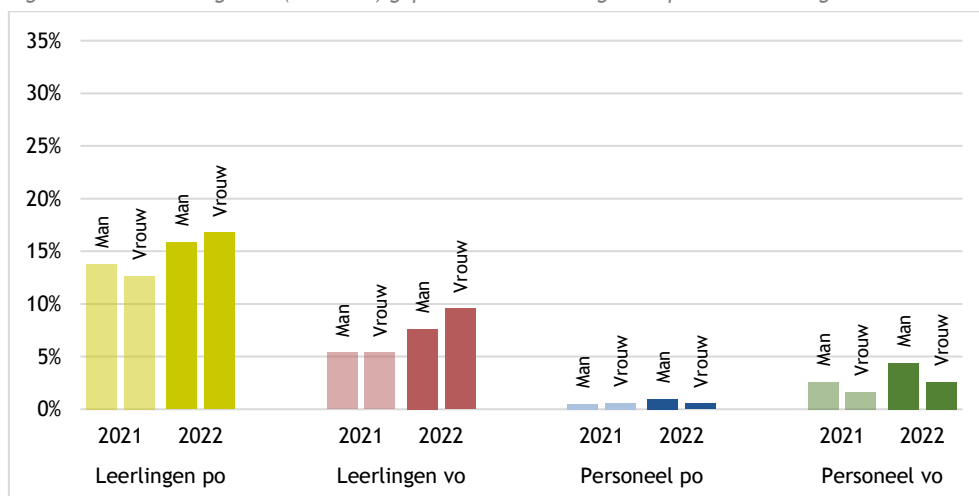
Lhbt-leerlingen worden zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs significant vaker gepest dan overige leerlingen (figuur 3.2).

Figuur 3.2: Percentage dat (wel eens) gepest wordt: leerlingen en personeel naar lhbt

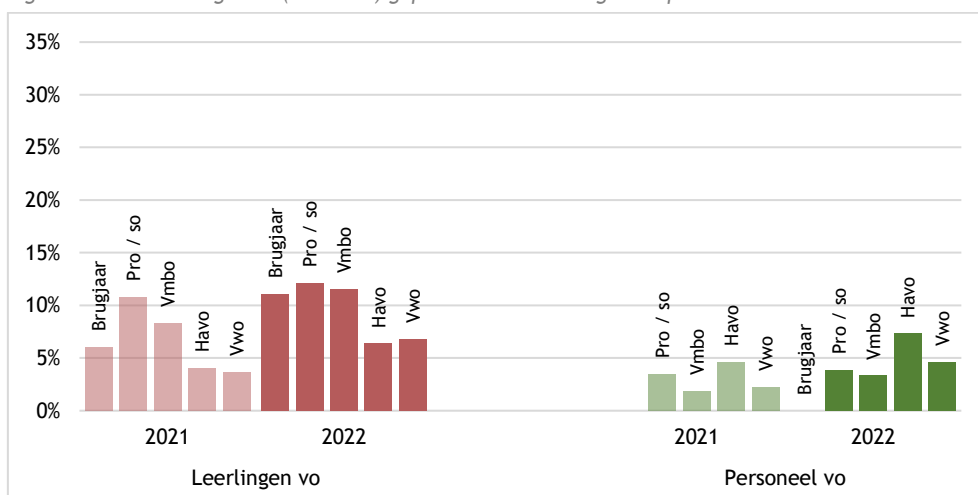
Er bestaat geen relatie tussen gepest worden en geslacht van leerlingen (figuur 3.3). De verschillen tussen jongens en meisjes die gepest worden, zijn heel klein. Onder het personeel in het voortgezet onderwijs worden mannen iets vaker gepest dan vrouwen, maar ook hier zijn de verschillen verwaarloosbaar.

Figuur 3.3: Percentage dat (wel eens) gepest wordt: leerlingen en personeel naar geslacht

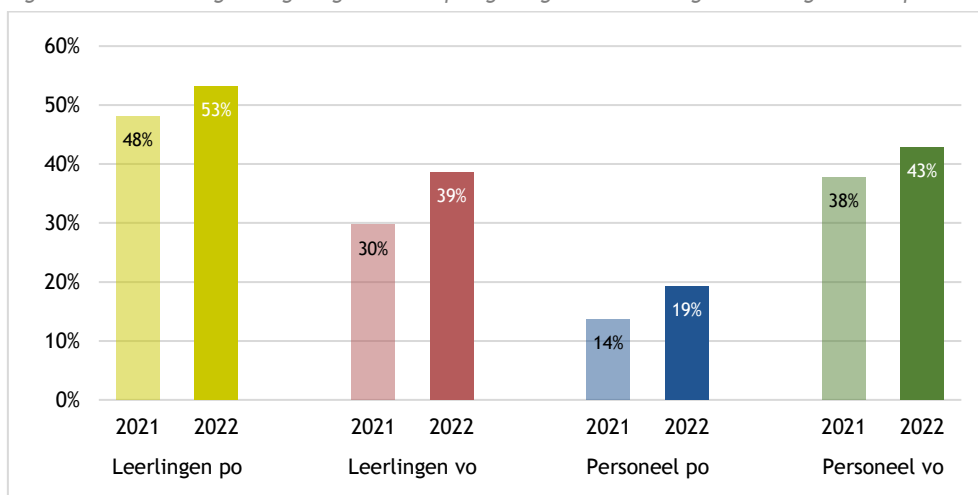
Gelet op schoolsoort, valt op dat een groter deel van de leerlingen in het praktijkonderwijs/speciaal onderwijs gepest wordt. Het gaat hier in de dataset echter om kleine aantallen: in totaal geven tien leerlingen in het po aan gepest te worden (zie figuur 3.4). Helaas namen er maar weinig leerlingen uit het vso deel aan deze meting.

Figuur 3.4: Percentage dat (wel eens) gepest wordt: leerlingen en personeel naar schoolsoort

Onderwijspersoneel is gevraagd of zij dit schooljaar pestgedrag tussen leerlingen in hun klas hebben gezien, waarbij een leerling systematisch en langdurig werd gepest. Aan vo-leerlingen is gevraagd ‘Heb je dit schooljaar wel eens gezien dat andere leerlingen in jouw klas worden gepest?’. Personeel én leerlingen (in het vo) zijn inderdaad getuige geweest van pestgedrag tussen leerlingen (zie figuur 3.5): 43 procent van het personeel en 39 procent van de leerlingen is getuige geweest van stelselmatig pesten. In het basisonderwijs heeft negentien procent van het personeel gezien dat er gepest werd en meer dan de helft van de basisschoolleerlingen was er getuige van. Deze percentages liggen hoger dan het zelf gerapporteerde pestgedrag van leerlingen (figuur 3.1). Opvallend is dat personeel in het basisonderwijs relatief minder vaak getuige was van pestgedrag bij leerlingen terwijl het aandeel leerlingen dat aangeeft gepest te zijn, is toegenomen. Dit zou kunnen duiden op pestgedrag dat zich buiten het blikveld van de leerkracht afspeelt.

Figuur 3.5: Percentage dat getuige was van pestgedrag tussen leerlingen: leerlingen vo en personeel

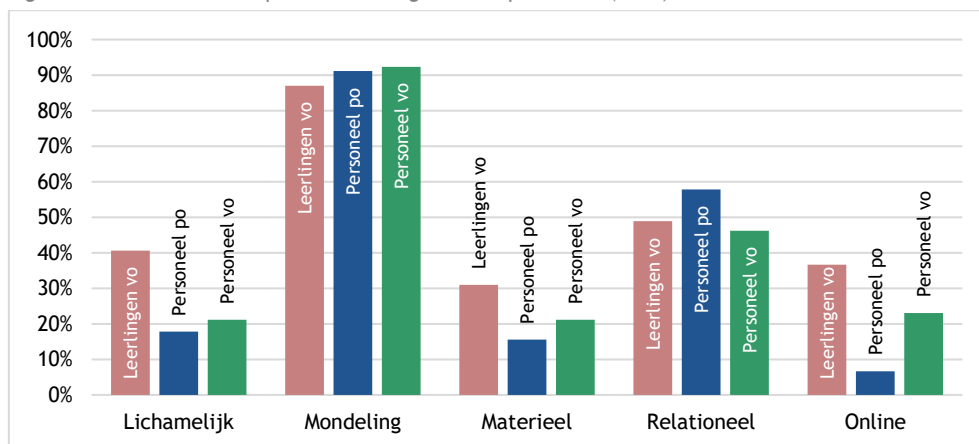

3.2 Vormen van pesten

Pesten kent meerdere verschijningsvormen. Pesten kan lichamelijk zijn, door bijvoorbeeld duwen, schoppen of slaan. Het kan mondeling zijn zoals uitschelden of roddelen. Ook het bekladden, stukmaken of verstoppen van spullen (materieel pesten), het buitensluiten van iemand (relationeel pesten) of online pesten (via telefoon of pc) zijn vormen van pesten. De verschillende vormen van pesten sluiten elkaar niet uit. In onderstaande (sub)paragrafen gaat het telkens om percentages van leerlingen en/of personeel die aangeven gepest te worden.

Zowel leerlingen in het voortgezet onderwijs als personeel hebben, als ze gepest worden, het vaakst te maken met mondeling pestgedrag, gevolgd door relationeel pestgedrag. Leerlingen (vo, vraag is niet gesteld in het po) krijgen daarna het vaakst te maken met lichamelijk, online en materieel pestgedrag. Docenten in het basisonderwijs worden ook wel lichamelijk gepest (18%), in het middelbaar onderwijs gaat het in één op de vijf gevallen om materieel pesten. Mondeling pestgedrag bij leerlingen is het laatste jaar iets toegenomen (van 82% naar 87%).

Figuur 3.6: Manieren van pesten: leerlingen vo en personeel (2022)

Lhbt-leerlingen die gepest worden (n = 312) geven (met name) vaker aan materieel, relationeel en/of online te worden gepest dan niet-lhbt leerlingen. Gepeste meisjes (n = 504) in het voortgezet onderwijs worden vaker mondeling, relationeel en/of online gepest dan jongens (n = 417). Jongens daarentegen worden vaker lichamelijk en/of materieel gepest. Onder het personeel in het voortgezet onderwijs worden mannen vaker dan vrouwen materiaal gepest. Er zijn geen significante verschillen naar manieren van pesten van leerlingen, gelet op schoolsoort.

3.3 Redenen van pesten

Er kunnen verschillende redenen zijn waarom leerlingen (vo) en personeel denken gepest te worden; beide groepen lieten weten waarom ze (vermoedelijk) gepest werden. Daarbij kon het bijvoorbeeld gaan over uiterlijk, schoolprestaties of om de kick van de pesters⁵. Gepeste leerlingen in het voortgezet onderwijs worden, net als in 2021, het vaakst gepest vanwege hun uiterlijk, gedrag en/of om de kick van de pesters. Van de ongeveer 130 leerlingen die een andere reden voor het pesten opgaven, gaf zo'n dertig procent aan niet te weten waarom ze gepest werden. Bij ruim tien procent kwam het pesten voort uit relationele problemen (variërend van 'Het ging uit met mijn ex en hij begon mij daardoor uit te schelden' tot 'omdat ik een goeie band heb met mijn ouders'). Bij een even groot deel ging het om 'anders zijn dan anderen'. Negen procent gaf aan gepest te worden vanwege zijn of haar (achter)naam.

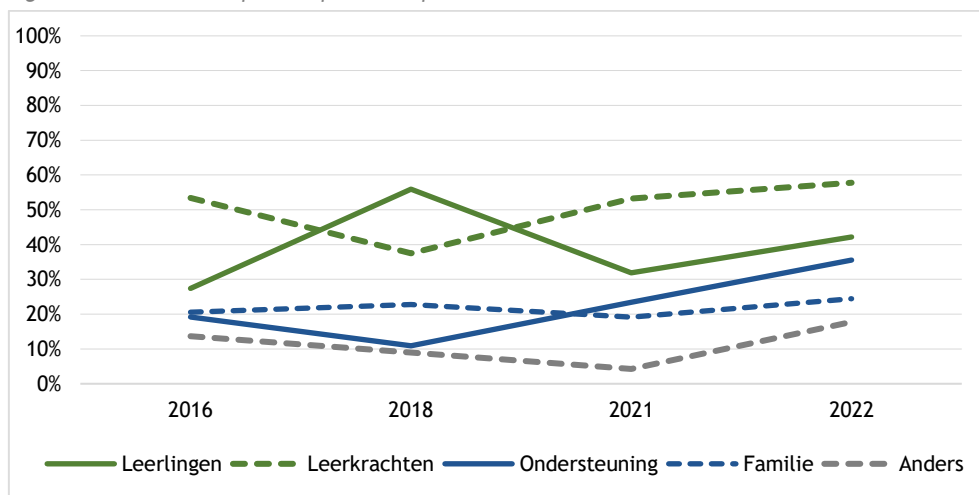
Gepeste lhbt-leerlingen worden vaker dan niet-lhbt leerlingen gepest om hun seksuele geaardheid, geslacht, schoolprestaties, handicap (het betreft hier in totaal 22 lhbt-leerlingen), huidskleur of transgender zijn. Gepeste meisjes noemen, net als vorig jaar, vaker dan jongens dat ze gepest worden vanwege hun uiterlijk, geslacht of seksuele geaardheid. De redenen voor pesten verschillen niet naar schoolsoort. Personeel geeft met name aan niet te weten waarom ze gepest worden (29% in het po en 37% in het vo). Ook noemen zij gedrag en uiterlijk of een andere dan de genoemde redenen als oorzaak dat zij gepest worden.

4 De voorgegeven vermoedelijke redenen voor pesten konden zijn: uiterlijk, huidskleur, land van herkomst, gedrag, hoge/lage schoolprestaties, handicap, geloof/niet gelovig, jongen of meisje zijn, homoseksueel/lesbisch of biseksueel zijn, transgender zijn, voor de kick van de pester(s), om geld, anders.

3.4 Daders van pesten

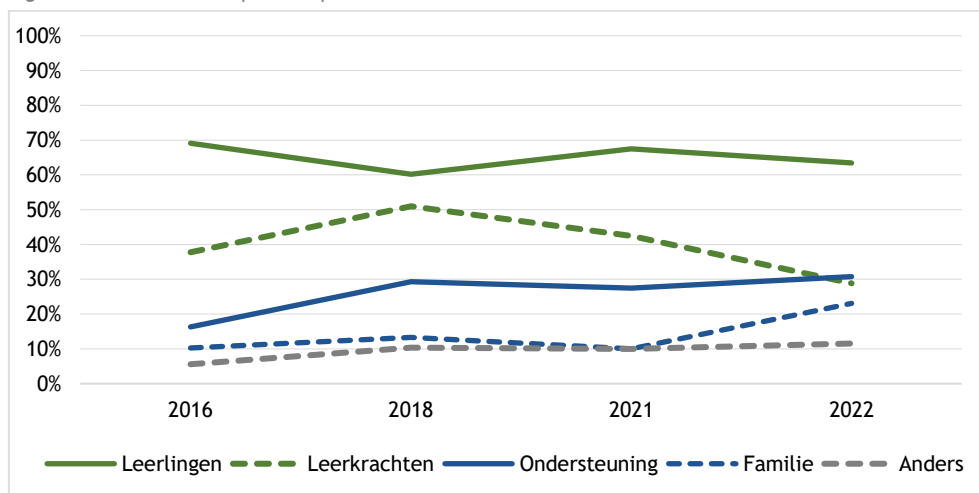
Personeel in het basisonderwijs wordt het vaakst gepest door leerkrachten (58%) gevolgd door leerlingen (42%), zo laat figuur 3.7 zien. Leraren in het basisonderwijs geven, met uitzondering van 2018, het vaakst aan gepest te worden door andere leraren (figuur 3.7). Er is een significante stijging tussen 2016 en 2018 van het aantal personeelsleden dat gepest wordt door leerlingen in het po. Een jaar later zien we ook weer een significante daling, gevolgd door een stabilisatie in het laatste jaar. De overige verschillen tussen jaren zijn niet significant.

Figuur 3.7: Daders van pesten: personeel po

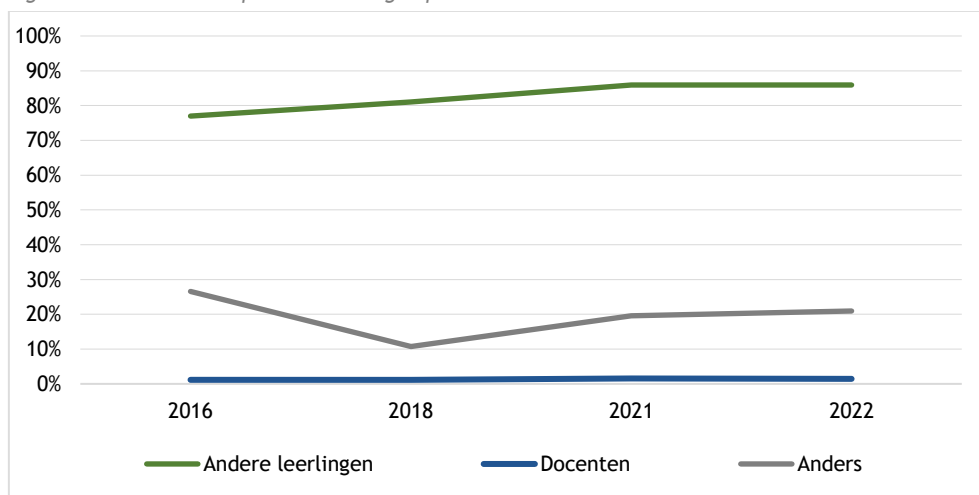
In het voortgezet onderwijs wordt personeel in ruim zestig procent van de gevallen gepest door leerlingen (figuur 3.8). Pesten van vo-personeel door docenten en ondersteuning neemt tussen 2016 en 2018 significant toe. Daarnaast zien we het laatste jaar een significante stijging van het aantal vo-docenten dat gepest wordt door familieleden van leerlingen: van 10 procent in 2021 naar 23 procent in 2022. Alle overige verschillen zijn niet significant.

Figuur 3.8: Daders van pesten: personeel vo

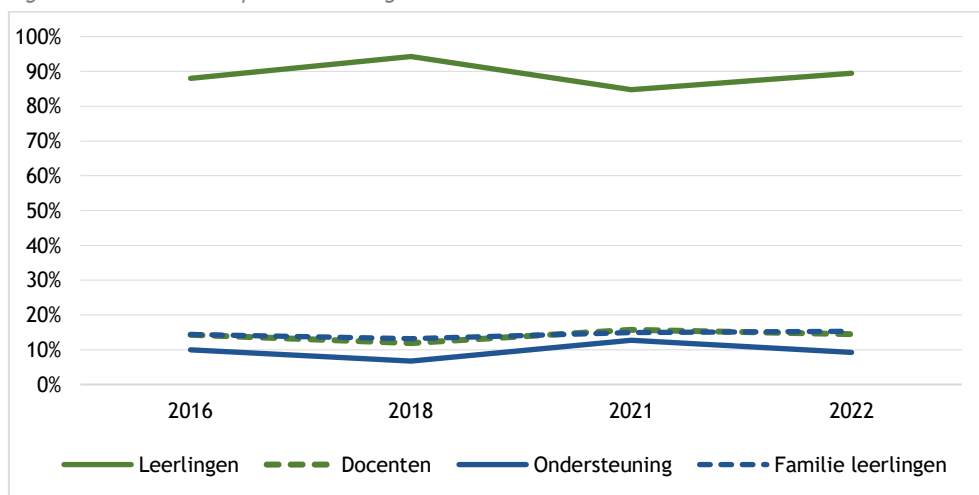
Leerlingen in het po worden het vaakst gepest door andere leerlingen (zie figuur 3.9). Het aandeel po-leerlingen dat wordt gepest door andere leerlingen neemt tot 2021 gestaag (significant) toe. Het laatste jaar blijft dit stabiel. Het aandeel po-leerlingen dat door anderen dan medeleerlingen of leerkrachten wordt gepest, neemt tussen 2016 en 2018 significant af om een jaar later weer te stijgen. Het laatste jaar is stabiel. Gepest worden door de juf of meester verandert niet over de jaren heen en blijft redelijk stabiel rond de een à anderhalf procent. Basisschoolleerlingen die door iemand anders gepest zijn, zijn voor het overgrote deel toch gepest door andere leerlingen van school. Leerlingen die door iemand anders gepest zijn, melden in één van de vijf gevallen dat dit gebeurde door andere kinderen/jongeren (niet van de eigen school maar bijv. van voetbal, de middelbare of uit de buurt).

Figuur 3.9: Daders van pesten: leerlingen po

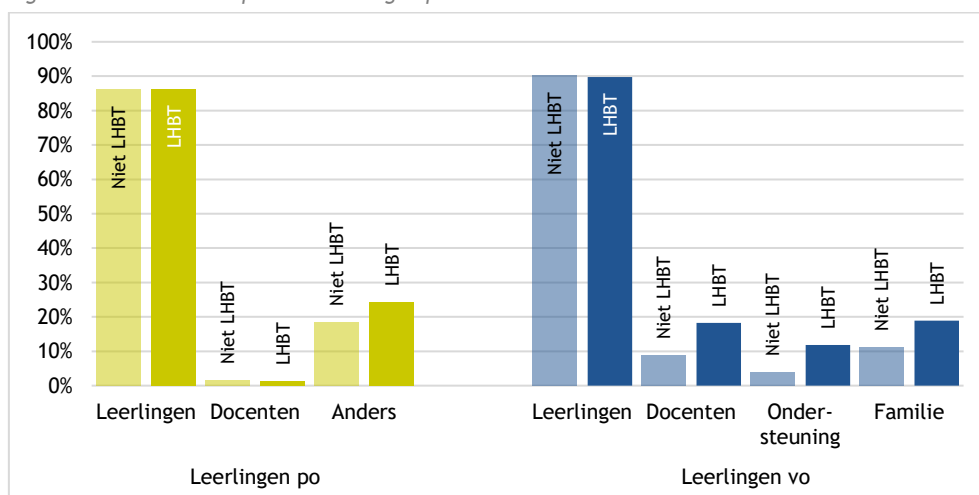
Ook in de voortgezet onderwijs worden leerlingen het vaakst gepest door medeleerlingen (figuur 3.10). Tussen 2016 en 2018 is er een significante stijging van vo-leerlingen die worden gepest door medeleerlingen (van 88% naar 94%) gevolgd door een daling in 2021 naar 85 procent. Het laatste jaar zien we weer een stijging (naar 89%). Er is sprake van een daling van het aandeel leerlingen dat gepest wordt door ondersteuning (andere personeelsleden in de school) tussen 2016 en 2018. Dit percentage stijgt weer in 2021 (15%) en daalt in 2022 (9%). Pesten door docenten is met name (significant) gestegen (van 12% naar 16%) tussen 2018 en 2021. Het laatste jaar blijft dit stabiel. Het percentage vo-leerlingen dat door familieleden van leerlingen worden gepest blijft over de jaren heen stabiel tussen de dertien en vijftien procent.

Figuur 3.10: Daders van pesten: leerlingen vo

Gepeste lhbt-leerlingen worden (vergelijkbaar met niet-lhbt-leerlingen) het vaakst gepest door andere leerlingen van school. In het voortgezet onderwijs zijn docenten, andere personeelsleden van school en familie van leerlingen vaker dader van pesten bij lhbt-leerlingen dan bij niet-lhbt-leerlingen (resp. 9% vs. 18%; 4% vs. 12% en 11% vs. 19%). In het basisonderwijs zijn verschillen in daders tussen lhbt- en niet-lhbt-leerlingen niet significant. Meisjes worden vaker dan jongens gepest door andere leerlingen van school (resp. 93% en 82%). In het voortgezet onderwijs worden leerlingen met een migratieachtergrond vaker gepest dan leerlinge met een Nederlandse achtergrond.

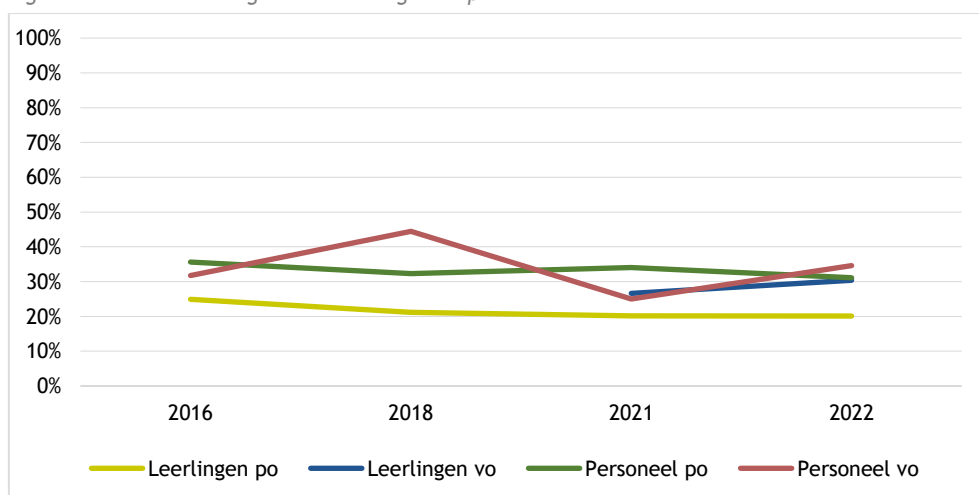
Figuur 3.11: Daders van pesten: leerlingen po en vo naar lhbt

3.5 Melden van pesten

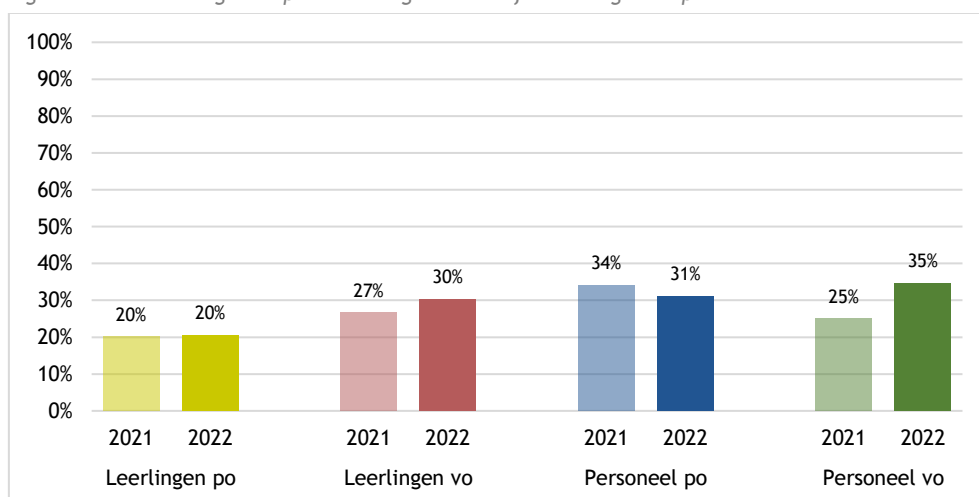
Het laatste jaar wordt pesten het vaakst niet gemeld door personeel in het vo (35%). Dit bleef stabiel over de jaren heen. Van het personeel in het po doet 31 procent geen melding van pestgedrag jegens hen (figuur 3.12). Fluctuaties in de grafiek zijn niet significant (relatief kleine aantallen). Zo'n twintig procent van de po-leerlingen en dertig procent van de vo-leerlingen (alleen in 2021 en 2022 vergelijkbaar) meldt pesten niet. In het basisonderwijs is het aandeel leerlingen dat pesten niet meldt gedaald tussen 2016 en 2018; daarna bleef het stabiel. Het aandeel personeelsleden in het po dat pesten niet heeft gemeld daalde tussen 2016 en 2018 van 36 procent naar 32 procent. Een jaar later is er weer een stijging zichtbaar (naar 34%). In 2022 bleef het stabiel. Bij vo-leerlingen is de stijging van 27 naar 30 procent tussen 2021 en 2022 niet significant.

Figuur 3.12: Pesten niet gemeld: leerlingen en personeel

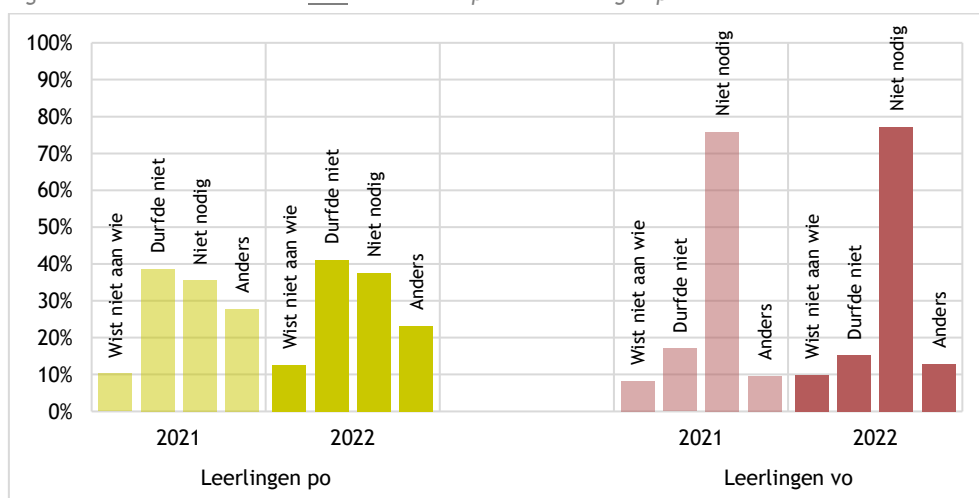
Melding maken van pesten is belangrijk in het kader van de sociale veiligheid, maar blijkt in de praktijk lang niet altijd te gebeuren. Niet alle scholen hebben duidelijke richtlijnen over welke incidenten wel en niet gemeld moet worden door leerlingen. In het basisonderwijs is dat slechts bij 38 procent in grote mate of geheel vastgelegd; in het voortgezet onderwijs bij 37 procent. Welke incidenten door het personeel gemeld dienen te worden, is vaker duidelijk vastgelegd: namelijk bij de helft van de scholen in het po en bij zeventig procent in het vo. Hoe staat het nu met die meldingsbereidheid? Twintig procent van de gepeste leerlingen in het basisonderwijs en dertig procent in het voortgezet onderwijs doet geen melding van het feit dat men gepest wordt (zie figuur 3.13). Ruim dertig procent van het personeel in het po en 35 procent in het vo meldt eveneens niet dat zij gepest zijn.

Figuur 3.13: Percentage dat pesten niet gemeld heeft: leerlingen en personeel

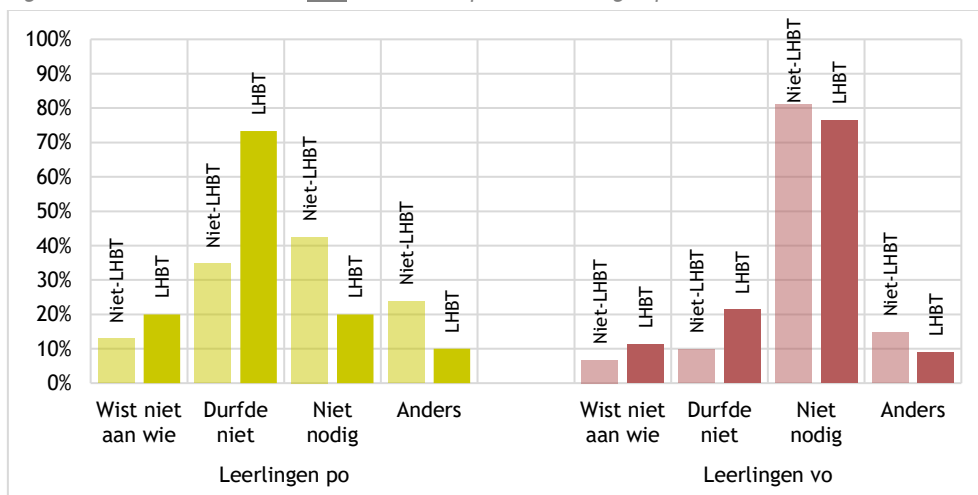
Er zijn geen significante verschillen in meldingsgedrag tussen lhbt- en niet-lhbt leerlingen. Jongens in het basisonderwijs melden minder vaak dan meisjes dat ze gepest worden. Havo-leerlingen doen minder vaak melding van gepest worden dan leerlingen in andere schoolsoorten. In het basisonderwijs is de voornaamste reden om het pesten niet te melden omdat men het niet durft (figuur 3.14). In het voortgezet onderwijs vinden leerlingen het meestal niet nodig om het pesten te melden.

Figuur 3.14: Redenen voor het niet melden van pesten: leerlingen po en vo

Lhbt-leerlingen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs durven het pesten vaker niet te melden dan niet-lhbt leerlingen. In het basisonderwijs vinden lhbt-leerlingen het minder vaak niet nodig om het pesten te melden. Een dertigtal basisschoolleerlingen gaf een andere reden voor het niet melden van pesten. Daaruit komt vooral naar voren dat men het moeilijk vindt om over het pesten te praten ('ik vind dat heel lastig soms vooral als ik moet huilen') en is men bang juist meer gepest te worden als gevolg van het melden.

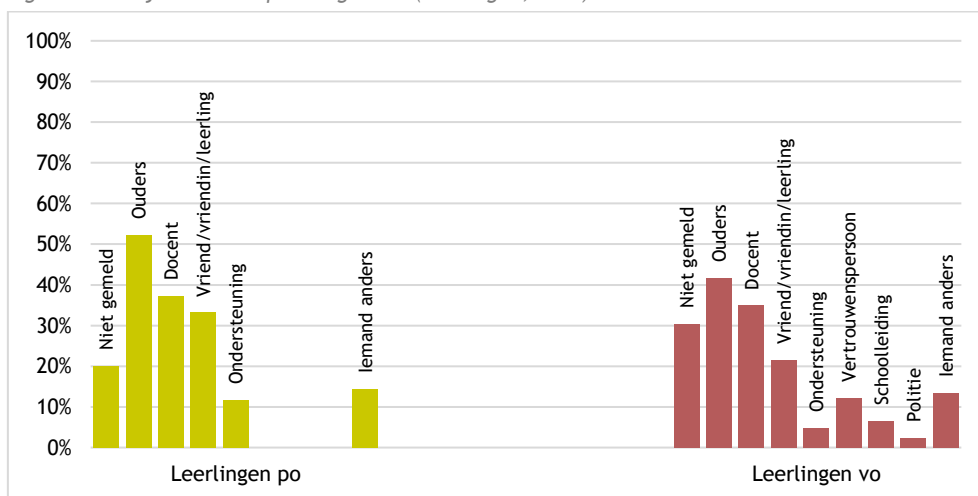
Figuur 3.15: Redenen voor het niet melden van pesten: leerlingen po en vo naar LHBT

Meisjes in het basisonderwijs durven aanzienlijk vaker dan jongens het pesten niet te melden, terwijl jongens het vaker niet nodig vinden om te melden.

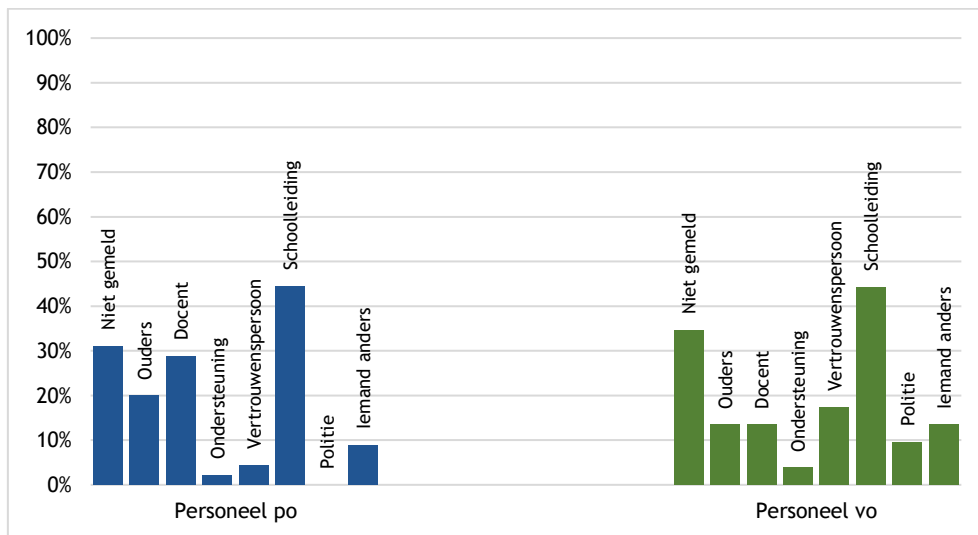
Zoals gezegd meldde twintig procent van de basisschoolleerlingen en dertig procent van de vo-leerlingen het pesten aan niemand. Figuur 3.16 laat zien dat de meeste gepeste leerlingen dit meldden bij hun ouders (52% po en 42% vo), gevolgd door de leerkracht (37% po en 42% vo) of een vriend of vriendin (33% po en 22% vo). Leerlingen in het vo melden in 22 procenten van de gevallen het pesten aan een vertrouwenspersoon. Melding bij de schoolleiding of iemand van de ondersteuning wordt veel minder vaak gemeld. In 2022 deden 24 vo-leerlingen die deelnamen aan deze monitor, een melding van pestgedrag bij de politie.

Figuur 3.16: Bij wie wordt pesten gemeld (leerlingen, 2022)

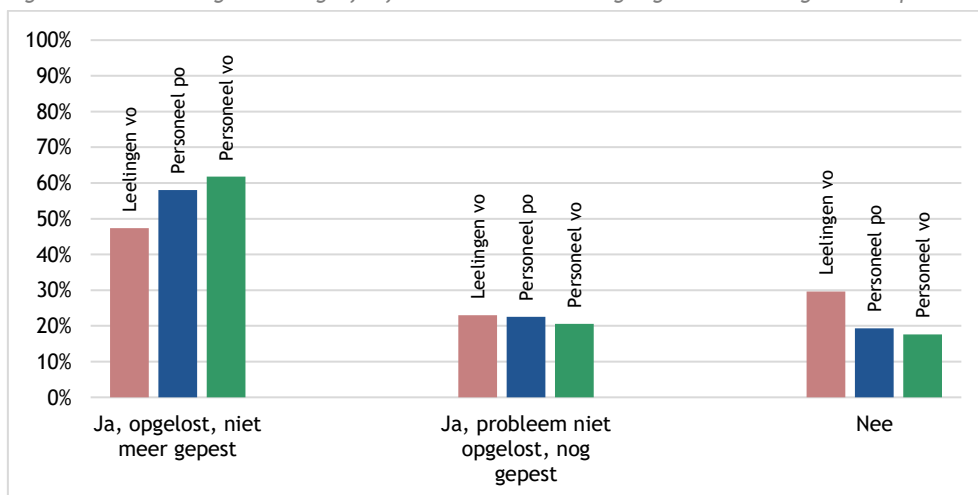
Zoals hiervoor is beschreven, meldt ongeveer een op de drie personeelsleden die geconfronteerd worden met pestgedrag, dit aan niemand (figuur 3.17). In totaal 44 procent meldt het pesten aan de schoolleiding en aan de vertrouwenspersoon meldt vier procent (po) en zeventien procent (vo); deze laatste uitkomst is opvallend. Ouders worden ingelicht in twintig procent van de gevallen (po) en dertien procent (vo).

Figuur 3.17: Bij wie wordt pesten gemeld (personeel, 2022)

In hoeverre de melding effect heeft gehad, wordt getoond in figuur 3.18. In iets minder dan een kwart van de gevallen is er iets gedaan met de melding, maar is desondanks het probleem niet opgelost. Bij iets meer dan dertig procent van gemelde pesterijen in het voortgezet onderwijs, is er niets met de melding gedaan.

Figuur 3.18: Percentage dat aangeeft of er iets met de melding is gedaan: leerlingen vo en personeel (2022)

Er zijn geen noemenswaardige verschillen in de opvolging van gemelde pesterijen als we kijken naar genderidentiteit, geslacht en schoolsoort.

4 Geweldsincidenten

Naast pesten kunnen leerlingen en personeel te maken krijgen met verschillende vormen van geweldsincidenten op school. Er zijn meerdere vormen van (gewelds)incidenten aan de orde gesteld: verbaal geweld, materieel geweld, psychisch en fysiek geweld. Los daarvan zijn nog intimidatie & bedreiging, diefstal en seksueel grensoverschrijdend gedrag apart onderscheiden. In de vragenlijsten zijn als deze (gewelds)incidenten benoemd als vervelende gebeurtenissen. In totaal gaat het om 35 vervelende gebeurtenissen (items). Steeds werd er per item gevraagd hoe vaak men met deze specifieke vervelende gebeurtenis in aanraking was geweest. In dit hoofdstuk beschrijven de aard en de omvang van deze geweldincidenten, wie zich aan het plegen daarvan schuldig heeft gemaakt en wat de impact ervan is geweest. Ook de meldingsbereidheid en de opvolging van gemaakte meldingen komen aan bod. Waar mogelijk en relevant zijn uitsplitsingen gemaakt tussen verschillende groepen leerlingen en personeelsleden.

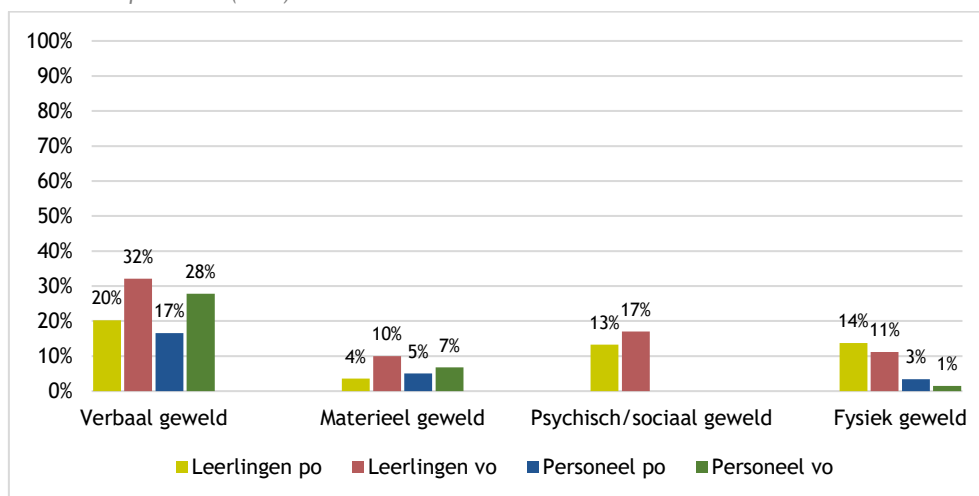
4.1 Slachtofferschap personeel en leerlingen

4.1.1 Geweldsincidenten

In deze paragraaf wordt de prevalentie van geweldsincidenten beschreven. Bij verbaal geweld gaat het onder andere om uitgescholden of expres gestoord worden. Als er spullen van iemand verstoort, beschadigd of vernield worden valt dat onder materieel geweld. Onder psychisch geweld vallen de volgende incidenten: roddelen, negeren, uitsluiten en discrimineren. Fysiek geweld zijn gebeurtenissen waarbij iemand geduwd, geslagen of in elkaar geschopt is.

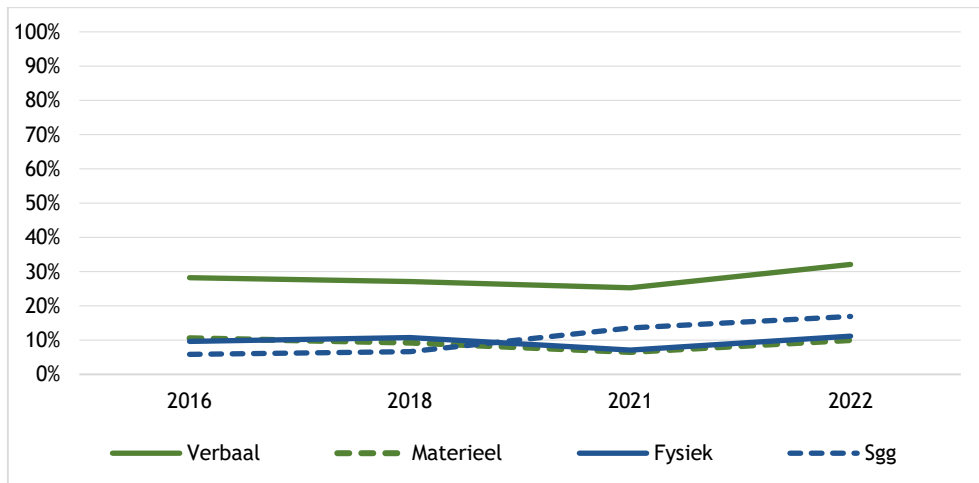
Figuur 4.1 laat zien hoeveel personen een incident eenmaal per maand of vaker meemaakte. Leerlingen en personeel hebben het vaakst te maken met verbaal geweld. Onder personeel (zowel po als vo) is dit percentage ten opzichte van 2021 met zes procent gestegen. Veertien procent van de basisschoolleerlingen krijgt daarnaast te maken met fysiek geweld, zeventien procent van de middelbare scholieren juist met psychisch/sociaal geweld. Leerlingen in het vo kregen in 2022 significant vaker te maken met verbaal geweld: in 2021 ging het om 25 procent van de leerlingen, in 2022 om 32 procent van hen. De overige verschillen ten opzichte van 2021 (niet in de figuur) zijn klein (variërend van 1 tot 4%) onder leerlingen, maar in zijn totaliteit is er een lichte toename te zien van leerlingen in po en vo die met de verschillende vormen van geweld geconfronteerd werden.

Figuur 4.1: Percentage dat eenmaal per maand/soms of vaker geconfronteerd wordt met een incident: leerlingen en personeel (2022)

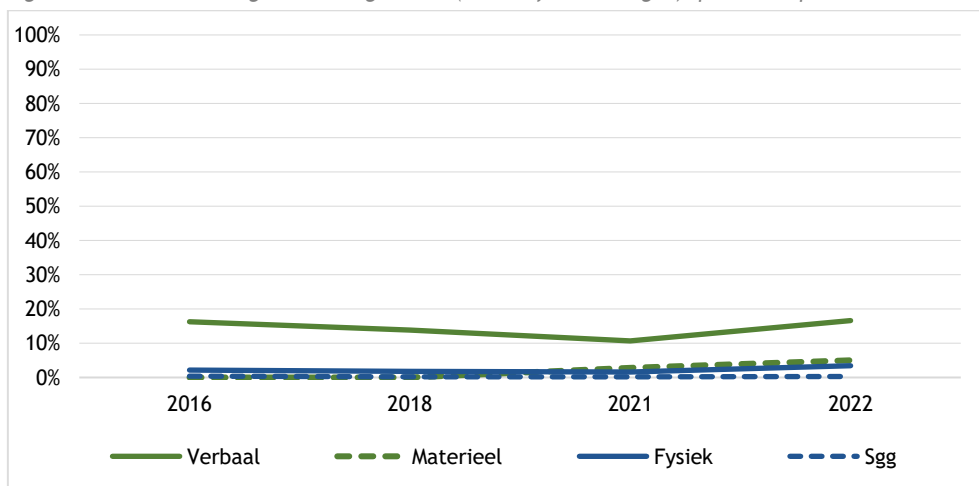
Vormen van geweld bij leerlingen in het voortgezet onderwijs laten tussen 2016 en 2018 een kleine toename zien van fysiek en seksueel geweld en een kleine afname van verbaal en materieel geweld (figuur 4.2). Een jaar later (in het coronajaar) zien we een kleine afname van verbaal, fysiek en materieel geweld en een forse toename van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het laatste jaar is de prevalentie van alle vormen van geweld jegens vo-leerlingen toegenomen naar 32 procent (verbaal), 17 procent (seksueel), 11 procent (fysiek) en 10 procent (materieel).

Figuur 4.2: Vormen van geweld meegemaakt (andere formuleringen): leerlingen vo

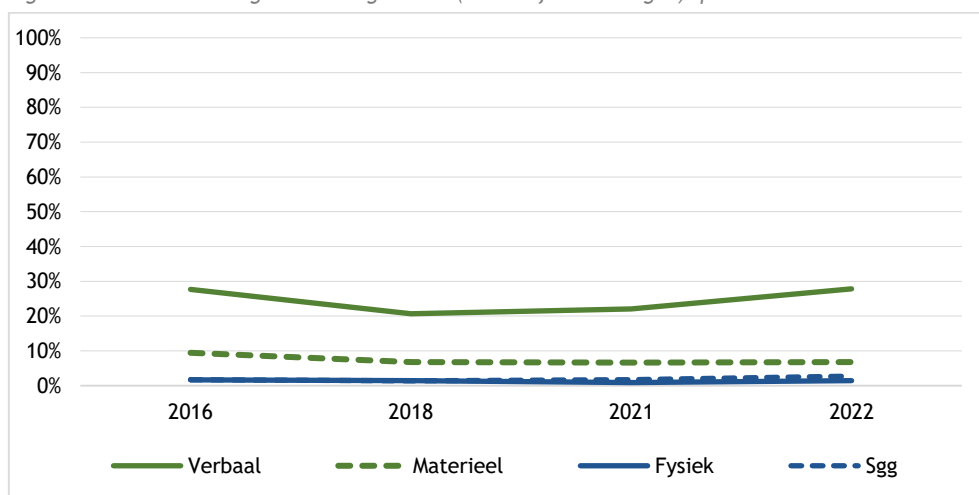
Ook leraren in het po krijgen met bijna alle vormen van geweld vaker te maken. Seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt door personeel in het po zeer sporadisch gemeld (figuur 4.3). Na een daling van de prevalentie van verbaal geweld tussen 2016 (16%) en 2021 (11%) komt in het po jegens personeel deze vorm van geweld het laatste jaar weer vaker voor (17%). Materieel geweld zagen we in de eerste twee jaren nauwelijks; de laatste twee jaren wordt dit vaker gemeld door po-personeel. Ook is er het laatste jaar een lichte stijging van fysiek geweld jegens po-personeel (3%).

Figuur 4.3: Vormen van geweld meegemaakt (andere formuleringen): personeel po

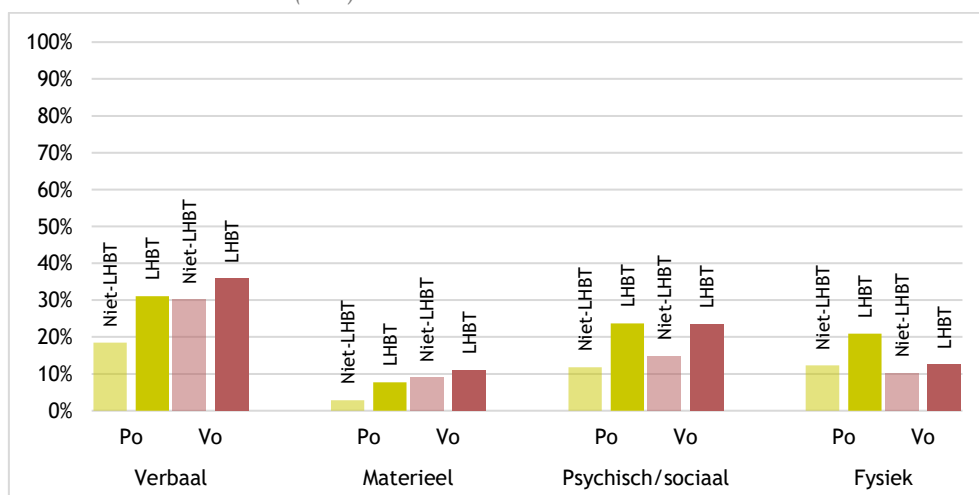
Een soortgelijk beeld constateren we in het voortgezet onderwijs (figuur 4.4). na een daling tussen 2016 en 2018 van de prevalentie van verbaal geweld jegens vo-personeel, zie we het laatste jaar weer een stijging (naar 28%). Materieel geweld jegens vo-personeel is tussen 2016 en 2018 licht gedaald; daarna bleef het stabiel (het laatste jaar op 7%). Bij fysiek geweld (1% in 2022) en seksueel grensoverschrijdend gedrag (3% in 2022) zijn er geen significante trendverschillen geconstateerd.

Figuur 4.4: Vormen van geweld meegemaakt (andere formuleringen): personeel vo

Lhbt-leerlingen in zowel het po als vo (figuur 4.5) maakten alle voorgenoemde vormen van incidenten vaker mee dan niet-lhbt-leerlingen. De verschillen tussen lhbt- en niet-lhbt personeel zijn niet significant.

Figuur 4.5: Percentage dat aangeeft dat een incident eenmaal per maand/soms of vaker meemaakt: leerlingen in po en vo naar LHBT (2022)

Jongens werden (in zowel het po als vo) vaker geconfronteerd met verbale incidenten dan meisjes. Meisjes maakten daarentegen vaker psychisch of sociaal geweldsincidenten mee. De verschillen tussen mannelijk en vrouwelijk personeel zijn zowel in het po als vo niet significant. Leerlingen op havo en vwo melden minder vaak dan leerlingen uit het brugjaar of vmbo incidenten met verbaal geweld. Ook personeel in het vwo maken relatief minder verbaal geweld mee. Overige verschillen zijn niet significant.

4.1.2 Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Bij seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat het om ongewenste seksuele opmerkingen, betast of aangeraakt worden, gedwongen worden tot seksuele handelingen en of het verspreiden van (digitaal) seksueel getint materiaal verspreid is. In het basisonderwijs gaat het in 2022 vooral om ongewenste seksuele opmerkingen, aangeraakt of betast zijn terwijl betrokkenen dat niet wilden. Bij vo-leerlingen gaat om ongewenste seksuele opmerkingen, ongewenst betast of aangeraakt zijn, gedwongen zijn tot seksuele handelingen en of verspreiding via internet of telefoon van seksueel getinte foto's of filmpjes. Personeel in het po en vo gaf aan of men slachtoffer was van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van opmerkingen, fysieke incidenten en/of het verspreiden van seksuele afbeeldingen.

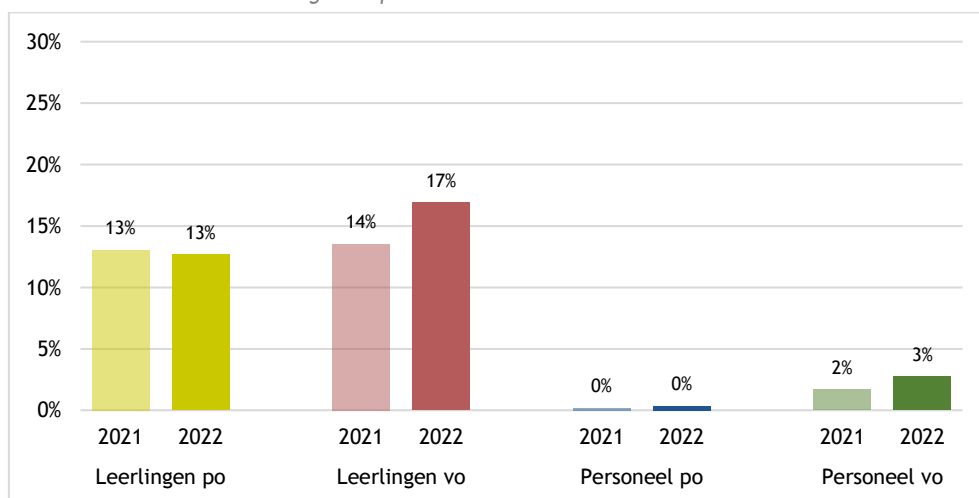
In het voortgezet onderwijs is er bij leerlingen sprake van een lichte stijging sinds vorige jaar (van 14% naar 17%). Verspreiding via internet of telefoon van seksueel getinte foto's of filmpjes komt in het vo het vaakst voor en is het laatste jaar gestegen (van 10% naar 13%). Personeel in het primair onderwijs maakt nauwelijks seksueel grensoverschrijdend gedrag mee, in het vo gaat het om zo'n drie procent. Lhbt-leerlingen in zowel het po als vo worden vaker geconfronteerd met seksueel grensoverschrijdend gedrag dan niet-lhbt-leerlingen (po: 24% vs. 11%, vo: 21 vs. 15%). De verschillen tussen lhbt- en niet-lhbt-personeel zijn niet significant. Er zijn nauwelijks (significante) verschillen naar geslacht en naar schoolsoort in het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Tabel 4.1: Prevalentie van (vormen van) seksueel grensoverschrijdend gedrag; onderliggende vragen en totaalscore (leerlingen)

	Leerling po		Leerling vo	
	2021	2022	2021	2022
Ongewenste seksuele opmerking	6%	8%	5%	6%
Ongewenst betast of aangeraakt	9%	8%	2%	3%
Gedwongen tot seksuele handeling			1%	1%
Ongewenst seksueel getinte foto's of filmpjes verspreid			10%	13%
Seksueel grensoverschrijdend gedrag meegemaakt (totaal)	13%	13%	14%	17%

Figuur 4.6 laat zien dat dertien procent van de leerlingen in het po en zeventien procent van de leerlingen in het vo 1x per maand/soms of vaker te maken heeft gehad met ongewenst (seksueel) gedrag.

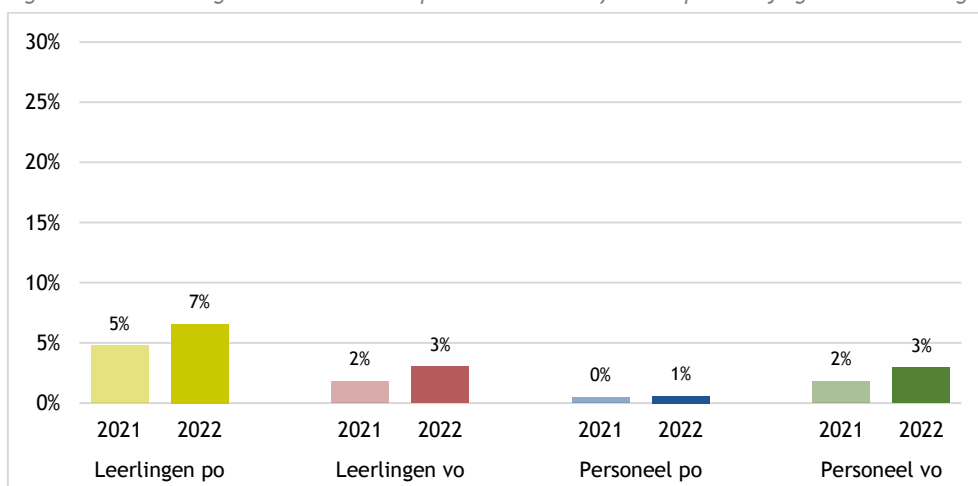
Figuur 4.6: Percentage eenmaal per maand/soms of vaker, maar niet elke week of vaker ongewenst (seksueel) gedrag meemaakt: leerlingen en personeel

4.1.3 Stelen en dwang

Onder stelen en dwang vallen de volgende incidenten: stelen van iemands spullen, inloggen op devices zonder toestemming, geweld gebruikt om van iemand te stelen, via devices gegevens van iemand gewist of veranderd, iemand drugs of verdovende middelen laten gebruiken terwijl diegene dat niet wilde of wist. Van zo'n zeven procent van de leerlingen in het po en drie procent van de leerlingen in het vo worden wel eens (1x per maand/soms of vaker) spullen gestolen. Dat zijn er iets meer dan vorig jaar (figuur 4.7). Ook dit incident komt vaker voor bij lhbt-leerlingen. Overige verschillen naar geslacht of schoolsoort zijn niet significant.

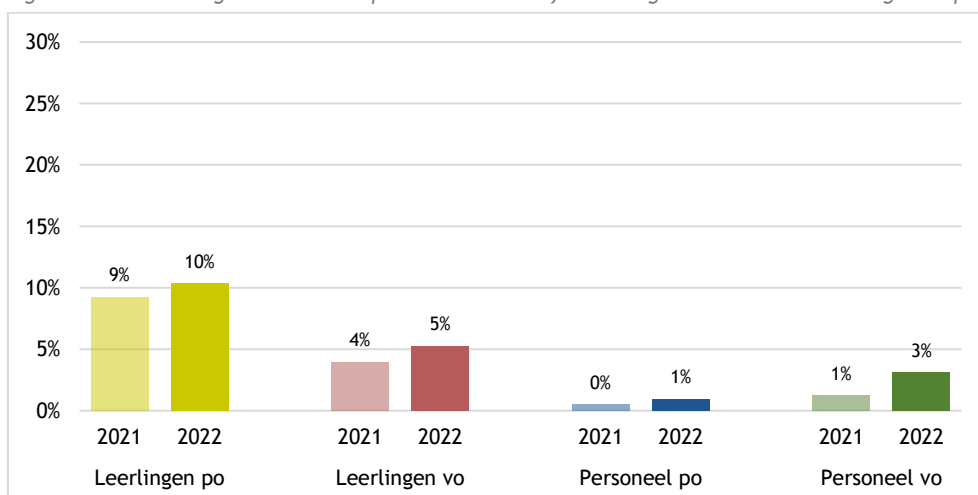
Figuur 4.7: Percentage waarvan eenmaal per maand/soms of vaker spullen zijn gestolen: leerlingen en personeel

4.1.4 Discriminatie

Discriminatie valt onder psychisch geweld, maar is apart uitgelicht. Figuur 4.8 laat zien dat tien procent van de leerlingen in het basisonderwijs en vijf procent van de leerlingen in het voortgezet onderwijs 1x per maand/soms of vaker gediscrimineerd wordt. Onder personeel ligt dit percentage iets lager (po; 1%, niet significant, vo; 3%). Er is, over vrijwel de gehele linie, sprake van een heel lichte toename sinds vorig jaar.

Figuur 4.8: Percentage dat eenmaal per maand/soms of vaker is gediscrimineerd: leerlingen en personeel

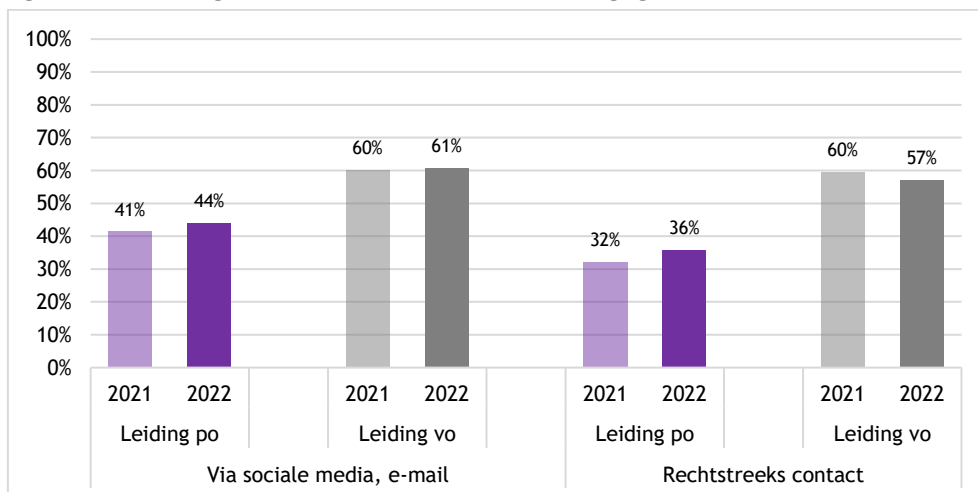

Lhbt-leerlingen in zowel het po als het vo geven vaker aan gediscrimineerd te worden dan niet-lhbt-leerlingen (verschil van resp. 16 en 4 ppnt). Leerlingen met een migratieachtergrond hebben iets vaker dan leerlingen met een Nederlandse achtergrond te maken met discriminatie (in het po 17% vs. 8% en in het vo 11% vs. 4 incidenten of geweld met extreme ideeën of gedrag (in het vo 8% vs. 4%).

4.2 Geweldsincidenten op school

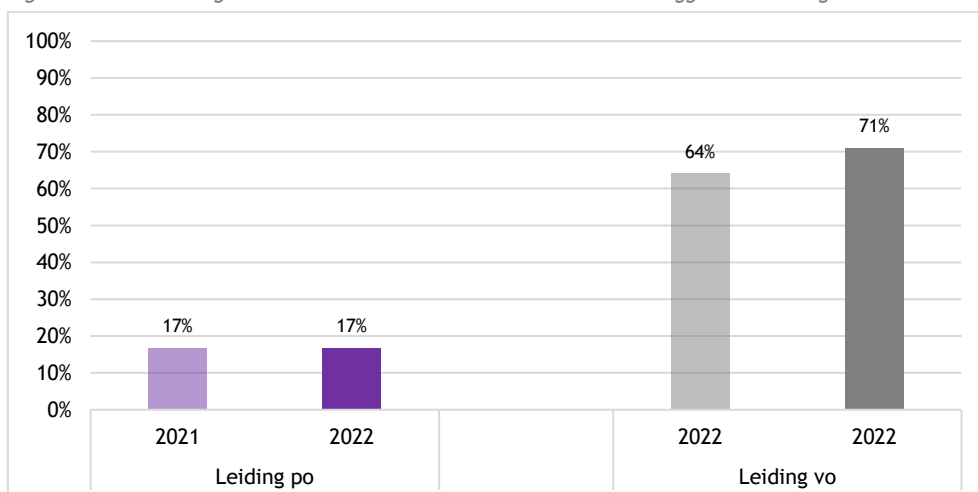
In deze paragraaf beschrijven wij de prevalentie van incidenten bij leerlingen en personeel zoals die bekend zijn bij of waargenomen door schoolleiders in het primair en voortgezet onderwijs. Op ruim veertig procent van de basisscholen en zestig procent van de middelbare scholen was er afgelopen schooljaar tenminste één keer sprake van bedreiging, intimidatie, chantage of bang maken via sociale media of e-mail (figuur 4.9). Er was iets minder vaak sprake van deze incidenten in rechtstreeks contact, maar nog steeds kwam dit in het po op 36 procent en in het vo op 56 procent van de scholen voor. Op de meeste scholen vonden deze incidenten een of twee keer plaats.

Figuur 4.9: Percentage dat minstens één incident met bedreiging meemaakte: schoolleiders

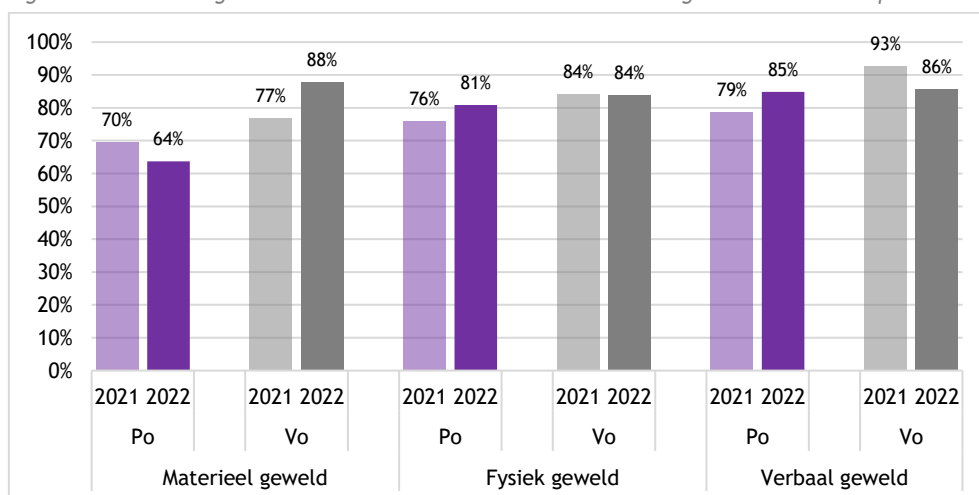
Zeventien procent van de schoolleiders in het basisonderwijs gaf aan dat er afgelopen schooljaar minstens één keer sprake was van seksueel grensoverschrijdend gedrag door leerlingen; in het voortgezet onderwijs ging het om ruim zeventig procent van de scholen (figuur 4.10). Zie voor een uitleg bijlage 2.

Figuur 4.10: Percentage dat minstens één incident meemaakte met sgg door leerlingen: schoolleiders

De vaakst voorkomende vorm van geweld in het primair onderwijs, is verbaal geweld (figuur 4.11). Daarbij gaat het om geweld of vervelende dingen van verschillende aard, bijvoorbeeld uitschelden, expres storen, extra luid zijn en lawaai maken. In het voortgezet onderwijs komt materieel geweld het vaakst voor: vandalisme, het beschadigen, bekladden, verstopten en/of vernielen spullen en diefstal. Onder fysiek geweld vallen incidenten als slaan, schoppen en vechten.

Figuur 4.11: Percentage schoolleiders dat minstens één incident met geweld meemaakte po en vo

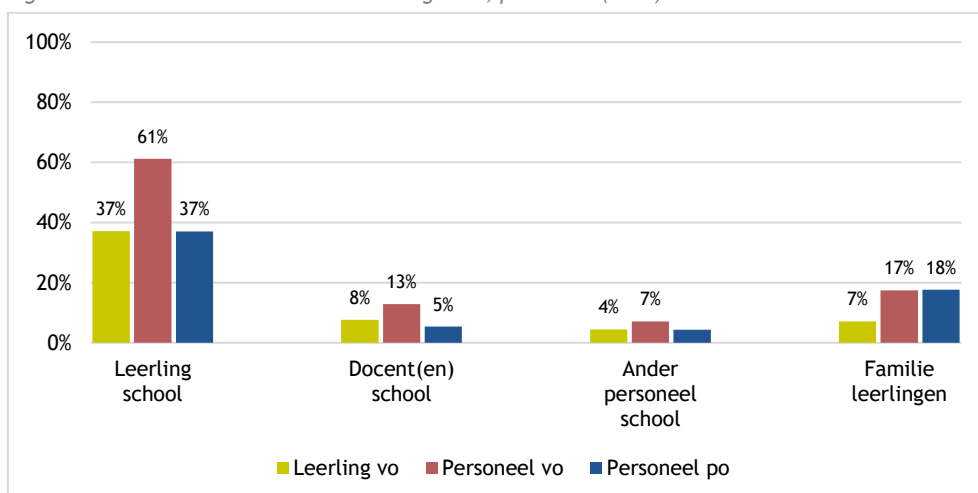
Incidenten in verband met extremisme kwamen aanzienlijk minder vaak voor (niet in figuur): in het basisonderwijs kwam dit volgens één procent van de schoolleiders voor, in het middelbaar onderwijs volgens drie procent. Wel was er op iets minder dan vijftig procent van de middelbare scholen afgelopen schooljaar sprake van spanningen tussen verschillende of juist dezelfde groepen (niet in figuur). In het basisonderwijs ging het om vijftien procent van de scholen. Incidenten rond bezit, gebruik of verkoop van drugs en/of alcohol, komen in het basisonderwijs nauwelijks voor; slechts twee procent van de schoolleiders geeft aan dit minstens één keer te hebben meegemaakt (niet in figuur). In het voortgezet onderwijs had 64 procent van de schoolleiders minstens één incident rondom drugs en/of alcohol meegemaakt. Op veertien procent van de basisscholen deed zich minstens één incident voor rond het gebruik en/of bezit van een wapen; in het voortgezet onderwijs ging het om een kleine dertig procent van de scholen (niet in figuur, verschillen t.o.v. 2021 niet significant). Omdat de lijst van incidenten is gewijzigd, kan er geen betrouwbare vergelijking gemaakt worden met de situatie van vóór 2021⁶. Incidenten rondom computercriminaliteit, gericht tegen leerlingen, medewerkers of de school kwamen op negentien procent van de po-scholen en veertig procent van de vo-scholen voor (niet in figuur). Hierbij kon het gaan om zaken als zonder toestemming inloggen, gegevens veranderen in een computer, e-mailaccount of sociale media maar ook hacken, een virus-of DDOS-aanval.

4.3 Plegers van geweldsincidenten

Zowel po- als vo-personeel, als leerlingen in het vo, geven het vaakst aan dat leerling(en) van school plegers van de incidenten waren (figuur 4.12). Werd een personeelslid geconfronteerd met een incident, dan was de dader van het incident in iets minder dan twintig procent van de gevallen een familielid van een leerling. Bij een kleine groep personeelsleden in het vo waren anderen (3%) of onbekenden (6%) de daders (niet in figuur). Lhbt-leerlingen gaven significant vaker aan dat andere leerling(en) van school de daders waren van incidenten (10 ppnt. verschil, niet in figuur).

⁶ Het rapport van 2018 meldt: 'Incidenten vanwege wapenbezit werden door 2% van de leidinggevenden genoemd.' (p. 34, po) en 'Incidenten wegens wapenbezit, alcohol en drugs'. Het percentage leidinggevenden dat aangeeft dat er incidenten zijn op school wegens het wapenbezit van leerlingen nam toe tot 33% in 2016, in 2018 is het afgenomen naar 25%.' (p. 50, vo).

Figuur 4.12: Daders van incidenten: leerlingen vo, personeel (2022)

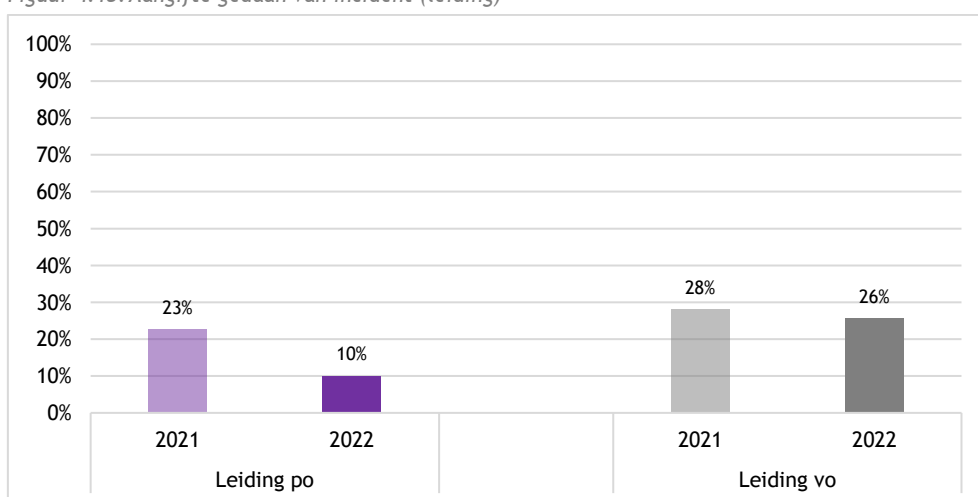

Lhbt-personeel in het po (n = 40) gaf significant vaker aan dat docent(en) van school daders van incidenten waren dan niet-lhbt personeel, maar juist significant minder vaak dat familieleden van leerlingen daders waren. In het vo zijn de verschillen tussen lhbt- en niet-lhbt personeel niet significant. Er zijn nauwelijks (significante) verschillen naar geslacht en naar schoolsoort gelet op de daders van incidenten.

4.4 Melden van geweldsincidenten

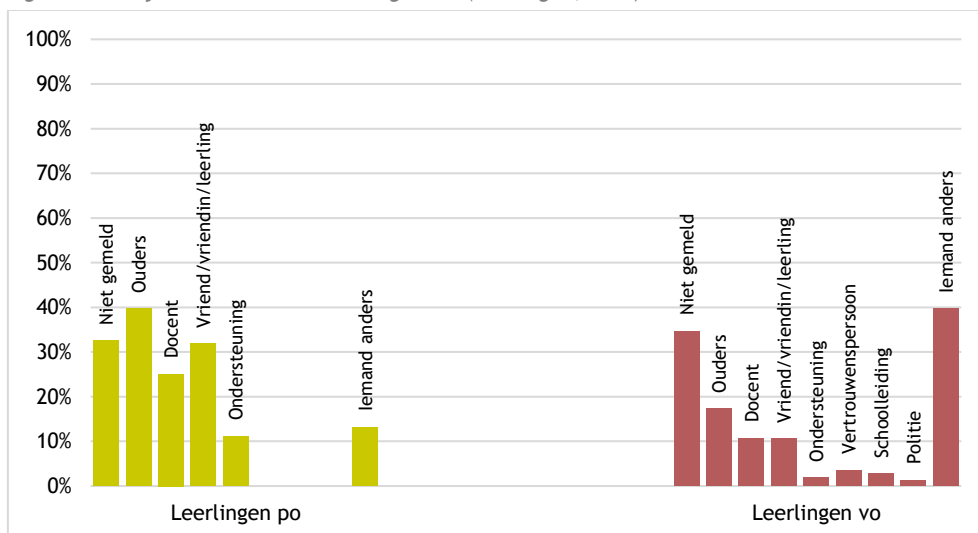
Op basis van de vragen die gesteld zijn aan personeelsleden en leerlingen is een indeling gemaakt naar de prevalentie van één of meer incidenten. Dit zijn indicatieve gegevens. Fluctuaties kunnen te maken hebben met toeval (gezien de relatieve kleine aantallen). Tien procent (10 respondenten) van de schoolleiders in het primair onderwijs heeft dit schooljaar aangifte gedaan van één of meer veiligheidsincidenten. In het voortgezet onderwijs heeft ruim een kwart (9 respondenten) van de scholen aangifte gedaan. In het po gaat dit in de meeste gevallen om incidenten met vandalisme tegen de school, in het vo springt geen van de categorieën eruit. In het primair onderwijs zien we een significante afname van dertien procentpunt ten opzichte van vorig jaar.

Figuur 4.13: Aangifte gedaan van incident (leiding)

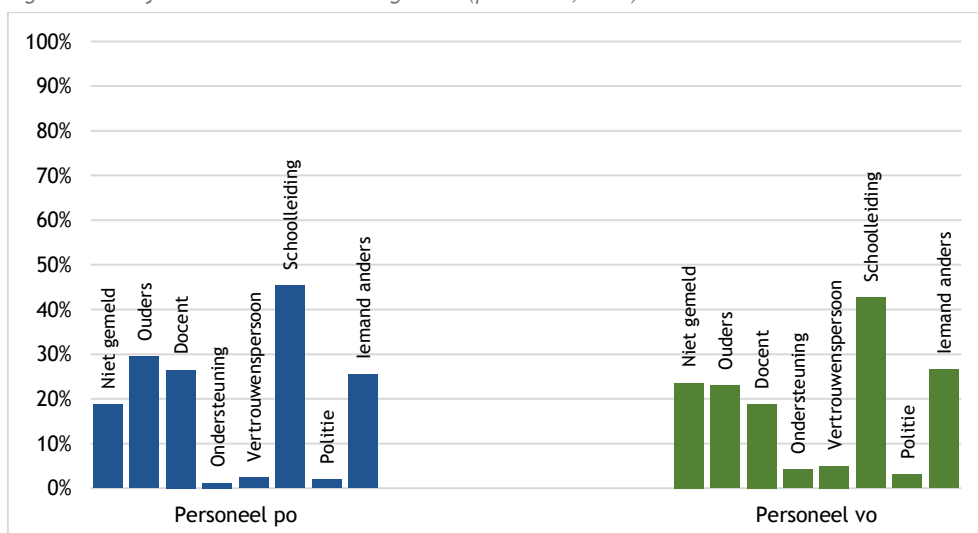
Drie van de tien leerlingen die in 2022 geconfronteerd werden met incidenten, deden hiervan geen melding (figuur 4.14). Het gros van de basisschoolleerlingen hebben incidenten gemeld bij hun ouders (40%). Vo-leerlingen hebben het incident het vaakst bij iemand anders gemeld (40%) of ouders (17%). In 2022 is er door vijftig vo-leerlingen die deelnamen aan deze monitor melding gemaakt van een (gewelds)incident bij de politie.

Figuur 4.14: Bij wie worden incidenten gemeld (leerlingen, 2022)

Personeel dat in 2022 te maken kreeg met incidenten, meldt dit in ongeveer 45 procent van de gevallen aan de schoolleiding. Daarnaast maakt ongeveer een kwart van het personeel hiervan melding aan ouders/verzorgers van leerlingen, aan andere leerkrachten of aan een andere persoon. In het vo meldt 24 procent van het personeel dat incidenten meemaakte dit aan niemand, in het po meldt negentien procent dit niet (figuur 4.15). In 2022 is er door dertien personeelsleden uit het po en elf uit het vo melding gemaakt van een (gewelds)incident op school bij de politie.

Figuur 4.15: Bij wie worden incidenten gemeld (personeel, 2022)

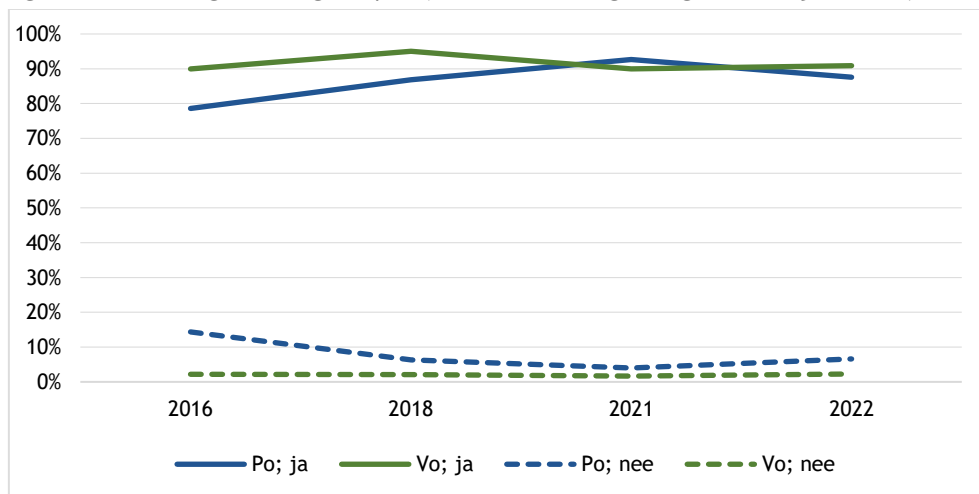
5 Veiligheidsbeleid

De wet Veiligheid op school houdt in dat scholen een inspanningsverplichting hebben om pesten op school tegen te gaan en de sociale veiligheid te borgen en te monitoren. Dit hoofdstuk gaat in op de vraag in hoe scholen uitvoering geven aan het beleid ten aanzien van de (sociale) veiligheid. Elke school heeft, als het goed is, een veiligheidsplan waarin gedragsregels zijn opgenomen voor leerlingen en personen, waaronder bijvoorbeeld het verbod op wapens en drugs. Ook staat erin hoe scholen dit controleren. Het veiligheidsplan gaat tevens in op de omgang met incidenten, bijvoorbeeld in welke gevallen er aangifte gedaan moet worden bij politie, justitie of Bureau Jeugdzorg. Een pestprotocol is vaak onderdeel van het veiligheidsplan. Hierin staat wat de school onder pesten verstaat en hoe men dit probeert te voorkomen (zie hoofdstuk 3). In dit hoofdstuk komt het veiligheidsbeleid op scholen aan de orde. Grotendeels zijn deze verzameld op schoolniveau onder 121 (po) en 44 (vo) leidinggevenden. We gaan in op diverse aspecten van door scholen ingestelde veiligheidsplannen en gedragsregels. We kijken naar de betrokkenen bij het opstellen van deze plannen, de opgenomen gedragsregels en de naleving en handhaving ervan. Ook gaan we in op incidenten en de daarbij behorende registratie door de leiding van de school.

5.1 Veiligheidsplannen

Figuur 5.1 maakt duidelijk dat er op dit moment rond de negentig procent van de schoolleiders aangeeft dat er een veiligheidsplan is. We zien in het basisonderwijs tussen 2016 en 2018 een stijging. De situatie in de overige jaren blijft stabiel.

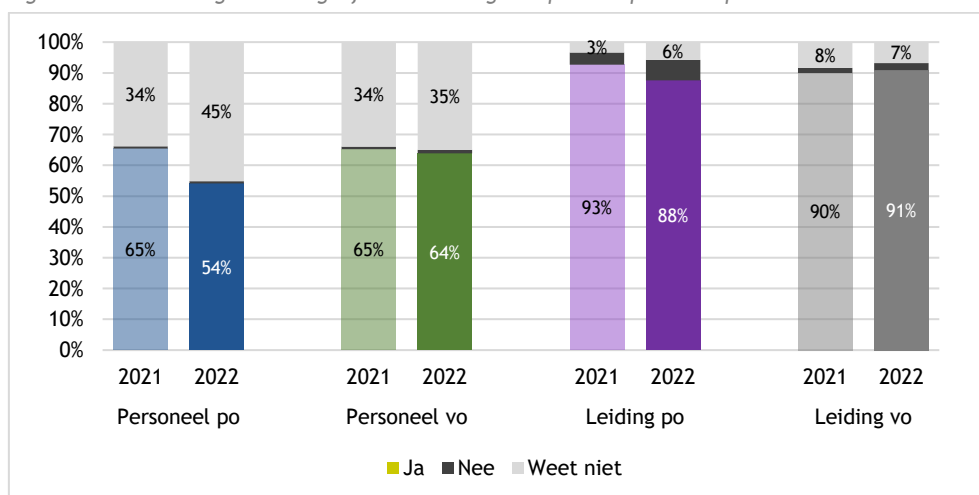
Figuur 5.1: Aanwezigheid Veiligheidsplan (verschillende vraagstellingen over de jaren heen)

5.1.1 Frequentie en bekendheid

Het merendeel van de personeelsleden en leidinggevenden geeft aan te weten dat er een veiligheidsplan is op de school (figuur 5.2); in de meeste gevallen geeft slechts één à twee procent aan dat er geen veiligheidsplan is. Een groot deel van de personeelsleden, weet niet altijd of er een veiligheidsplan aanwezig is. Schoolleiders in het po geven het vaakst aan dat er géén veiligheidsplan aanwezig is (2021: 4%, 2022: 7%). Een pestprotocol is volgens 98 procent van de schoolleiders in het po en 95 procent in het vo op de schoollocatie aanwezig (niet in de figuur).

Figuur 5.2: Percentage dat aangeeft er een veiligheidsplan is op school: personeel en schoolleiders

Meestal worden de afspraken uit het veiligheidsbeleid (altijd of in grote mate) nageleefd (2022; po 87%, vo 85%), aldus deze schoolleiders. Geen enkele leidinggevende, zowel in het po als vo, geeft in 2022 aan dat afspraken nooit of in geringe mate worden nageleefd.

Het merendeel van de personeelsleden (po 75%, vo 83%) beoordeelt de effectiviteit van het veiligheidsbeleid als voldoende en/of goed. Slechts twee procent stelt dat de effectiviteit onvoldoende is.

5.1.2 Inhoud van het veiligheidsbeleid

Het veiligheidsbeleid, dus ook het veiligheidsplan, kan diverse doelen dienen. Schoolleiders gaven aan in hoeverre op hun locatie bepaalde vormen van beleid aanwezig waren. Hieruit bleek dat het veiligheidsbeleid in het basisonderwijs met name gericht is op het belonen van gewenst gedrag van leerlingen en ter voorkoming van agressie en geweld (resp. 88 en 89%). Het veiligheidsbeleid is het minst vaak gericht op het belonen van gewenst gedrag van ouders (48%). In het voortgezet onderwijs ligt de focus op het belonen van gewenst gedrag van leerlingen en om iedereen de regels te laten naleven (beiden 81%). Ook hier wordt beleid het minst vaak ingezet om gewenst gedrag van ouders te belonen (47%).

Op vrijwel alle scholen in het funderend onderwijs (minstens 94%) krijgen de onderwerpen sociale veiligheid van het onderwijspersoneel, preventie van incidenten en handavings- sanctie- en aangiftebeleid aandacht in het veiligheidsplan. In het voortgezet onderwijs is in ruim negentig procent van de gevallen ook aandacht voor nazorg bij incidenten. Bij basisscholen ligt dit percentage met 79 procent iets lager. Bij de vorige meting lag dit percentage echter hoger (94%).

Schoolleiders in het voortgezet onderwijs geven aan dat het veiligheidsbeleid met name gericht is op het vergroten van respect ten aanzien van gedrag, transgender (beiden 93%) en seksuele geaardheid (91%). Het minst vaak richt het vo-beleid zich op het vergroten van respect ten aanzien van niet-gelovig zijn en hoge schoolprestaties. In het basisonderwijs werd met name beleid gevoerd ter vergroting van het onderling respect op de punten respect ten aanzien van gedrag (89%), geloof/niet gelovig zijn, uiterlijk, huidskleur en lage schoolprestaties (86%). In het po wordt het minst vaak beleid gevoerd ter vergroting van respect ten aanzien van biseksueel en/of transgender zijn.

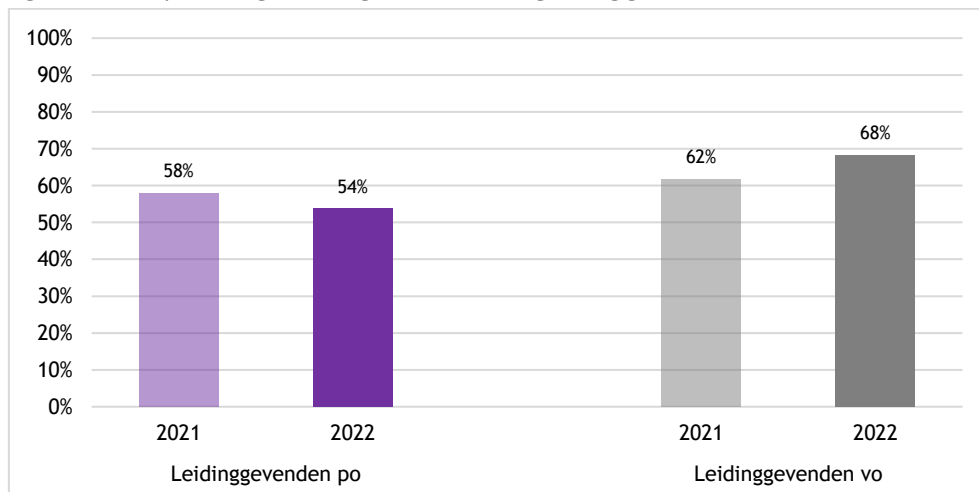
5.1.3 Betrokkenen bij beleid

Er kunnen diverse personen betrokken zijn bij de totstandkoming en het controleren van het veiligheidsbeleid. In zowel het po als het vo, zijn het management, de medezeggenschapsraad en enkele specifieke interne functies (zoals vertrouwenspersoon, arbo-preventiemedewerker, zorg- of veiligheidscoördinator en interne begeleider) vrijwel altijd betrokken bij de formulering en controleren van het veiligheidsbeleid (aldus schoolleiders). In het basisonderwijs worden, vaker dan in het voortgezet onderwijs, ook docenten betrokken (resp. 83 vs. 61%), aldus leidinggevenden. Volgens personeel liggen deze percentages op resp. 52 en 41%). Er zijn nauwelijks noemenswaardige verschillen tussen 2021 en 2022; personeel in het vo geeft iets minder vaak aan dat management en specifieke interne functies betrokken zijn. Personeel gaf overigens vaker aan niet te weten wie er betrokken was bij het formuleren en controleren van het veiligheidsbeleid, dan schoolleiders.

5.1.4 Evaluatie en effectiviteit van beleid

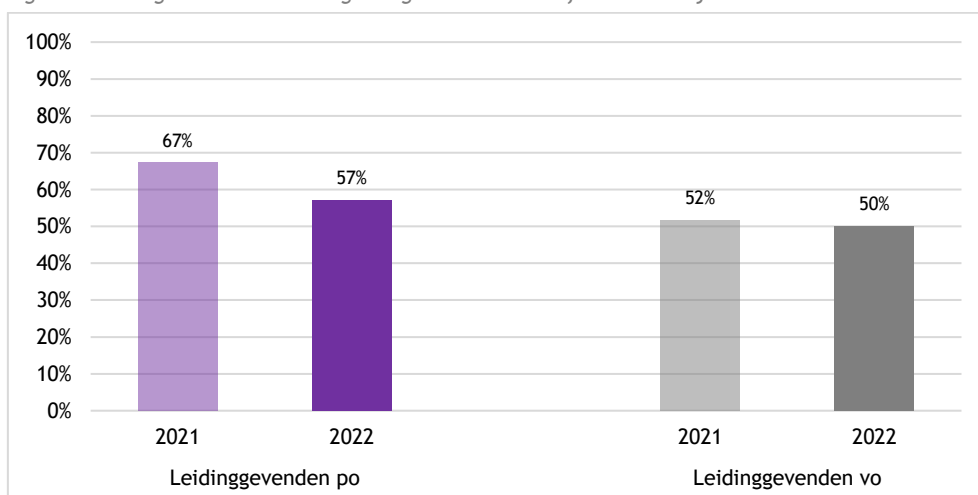
Figuur 5.3 laat zien dat op iets meer dan de helft van de po-scholen de aanpak van agressie en geweld regelmatig geëvalueerd wordt. Veertien procent van de leidinggevenden (die deze vraag beantwoorden), weet niet of dit gebeurt. Volgens iets minder dan dertig procent wordt er niet regelmatig geëvalueerd. In het voortgezet onderwijs lijkt evaluatie van de agressie- en geweldsaanpak wel met enige regelmaat plaats te vinden: daar geeft een kleine zeventig procent van de schoolleiders aan dat dit het geval is (9% weet het niet, 21% geeft aan dat het niet regelmatig gebeurt).

Figuur 5.3: Aanpak van agressie en geweld worden regelmatig geëvalueerd: schoolleiders

Het merendeel van de schoolleiders gebruikt gegevens over de sociale veiligheid geheel of in grote mate voor zelfevaluatie of het bijstellen van het beleid. In het basisonderwijs gebeurt dit vaker dan in het voortgezet onderwijs. In het basisonderwijs maakt dit jaar slechts vijf procent van de schoolleiders geen gebruik van gegevens over sociale veiligheid bij zelf- en beleidsevaluatie, in het vo doet zeven procent hier niets mee.

Figuur 5.4: Gegevens sociale veiligheid gebruikt voor zelfevaluatie/bijstellen van beleid: schoolleiders

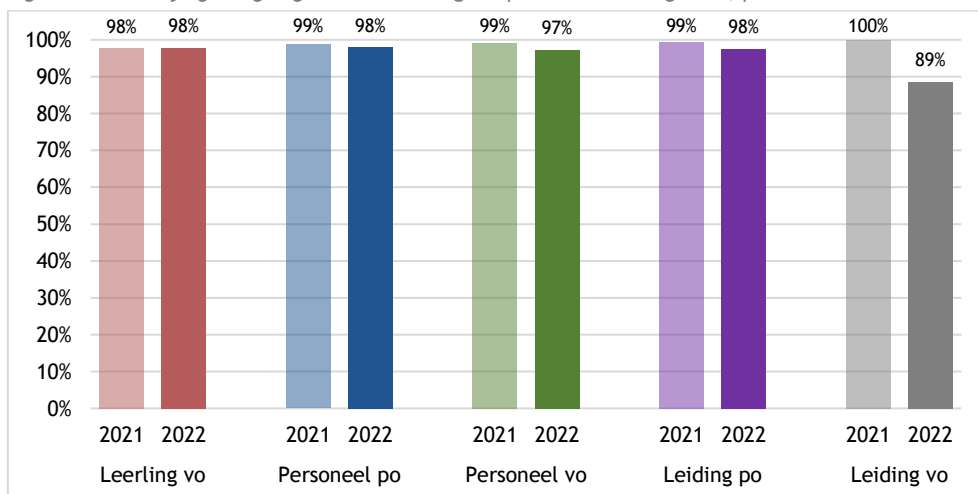

5.2 Gedragsregels voor leerlingen en personeel

5.2.1 Frequentie en bekendheid

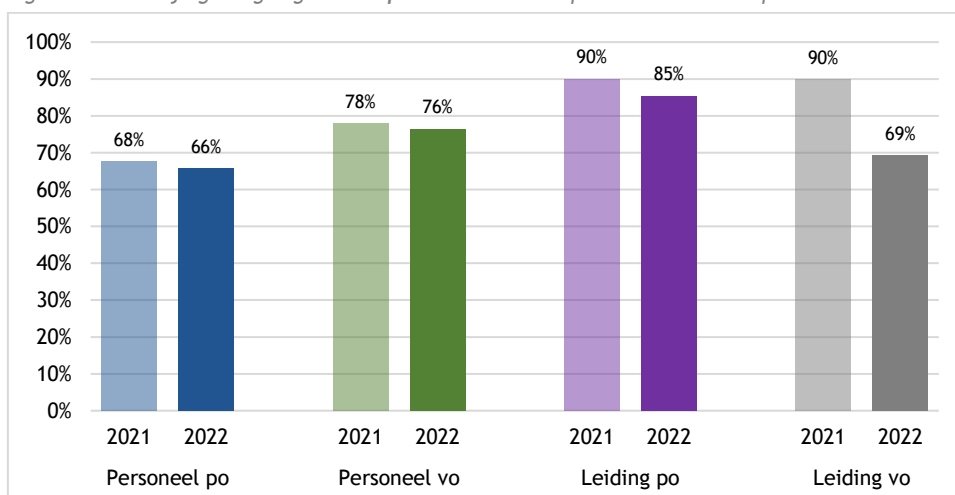
Op bijna alle scholen in het basisonderwijs (98%) zijn gedragsregels voor leerlingen aanwezig, tegenover 89 procent in het voortgezet onderwijs (zie figuur 5.5). Vrijwel alle personeelsleden, schoolleiders en leerlingen (vo) zijn hiervan op de hoogte.

Figuur 5.5: Er zijn gedragsregels voor leerlingen op school: leerlingen vo, personeel en schoolleiders

Vaak worden er ook gedragsregels opgesteld voor personeelsleden. Dit lijkt minder gebruikelijk: 85 procent van de schoolleiders en 66 procent van het personeel in het po geeft aan dat er gedragsregels voor personeel aanwezig zijn. In het vo gaat het om respectievelijk 69 en 76 procent.

Figuur 5.6: Er zijn gedragsregels voor personeelsleden op de schoollocatie: personeel en schoolleiders

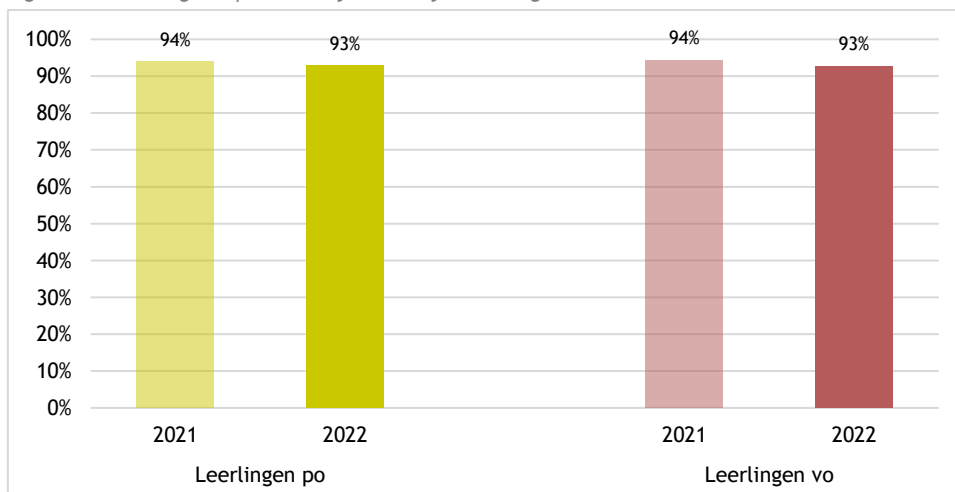
5.2.2 Inhoud van gedragsregels

Volgens personeelsleden die aangaven dat er expliciete gedragsregels voor personeel zijn, gaan deze het vaakst (ca. 70%) over taalgebruik richting leerlingen en de fysieke omgang met leerlingen in de school (po: 67%, vo: 78%). Ook omgang met ouders/verzorgers van leerlingen (po: 65%, vo: 64%) en het veilig gebruik van sociale media op school zijn onderwerpen waarover gedragsregels zijn opgesteld (po: 59%, vo: 58%).

5.2.3 Evaluatie en/of effectiviteit

Leerlingen vinden de regels op school over het algemeen duidelijk; zowel in het basis- als het voortgezet onderwijs deelt 93 procent deze mening (figuur 5.7). Schoolleiders en personeel zijn het er over eens dat gedragsregels voor leerlingen nagenoeg altijd gehandhaafd worden (99-100% eens, niet in figuur). Ook gedragsregels voor personeel worden het grootste deel van de tijd gehandhaafd.

Figuur 5.7: De regels op school zijn duidelijk: leerlingen

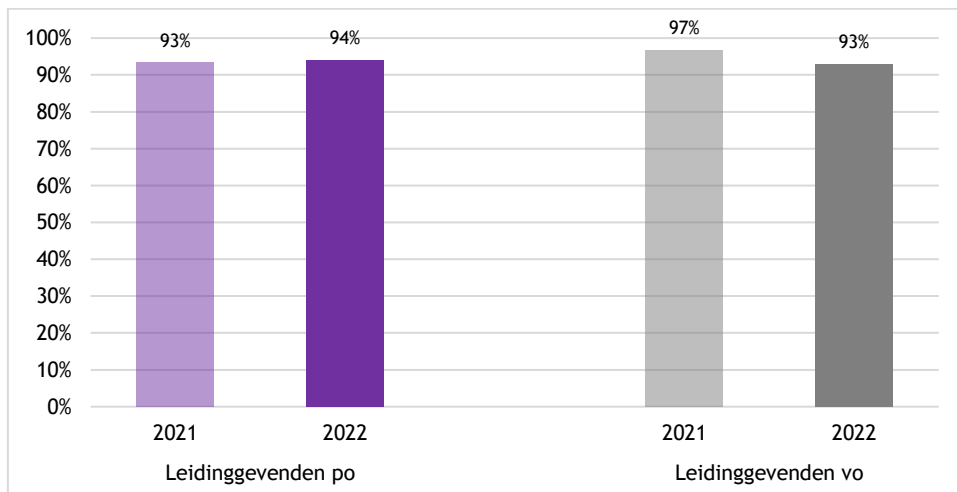
5.3 Incidentenregistratie

In deze paragraaf gaan we in op de vraag of er sprake is van incidentenregistratie en zo ja, of en welke afspraken er gemaakt zijn over deze registraties. In hoofdstuk 4 zijn de aantallen incidenten reeds aan bod gekomen.

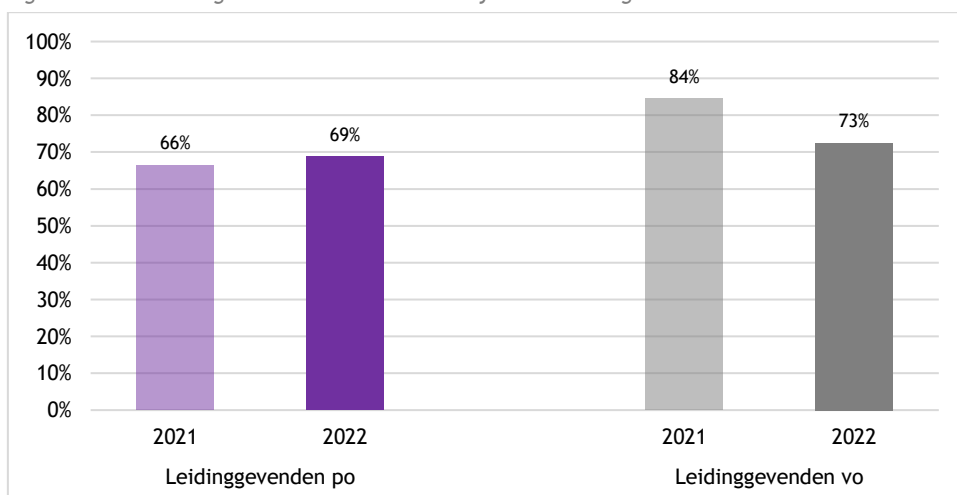
5.3.1 Aanwezigheid registratie (systematisch)

Vrijwel alle scholen beschikken over een incidentenregistratie (figuur 5.8). Op de meeste scholen worden incidenten ook daadwerkelijk systematisch geregistreerd (po: 69%, vo: 73%), zo geven schoolleiders aan (figuur 5.9).

Figuur 5.8: Percentage scholen dat over een incidentenregistratie beschikt: schoolleiders

Figuur 5.9: Percentage scholen dat incidenten systematisch registreert: schoolleiders

Het merendeel (55%) van de leraren in het primair onderwijs weet niet of de aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten wel of niet goed geregeld is, in het voortgezet onderwijs weet dertig procent dit niet. Een kleine veertig procent van alle leraren in het po en zestig procent van hen in het vo geeft aan dat de aanpak goed geregeld is. Ten opzichte van de vorige meting, is het percentage dat in het po tevreden is over de aanpak licht gestegen.

Met de opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident is iets meer dan zestig procent van de personeelsleden in het po bekend, in het vo gaat het om een derde. In het primair onderwijs geeft 36 procent van de leraren aan dat een en ander goed geregeld is voor slachtoffers, in het voortgezet onderwijs deelt ruim zestig procent die mening.

5.3.2 Inhoud (afspraken over typen incidenten en escalatie)

Niet elke locatie heeft een draaiboek klaarliggen voor het afhandelen van verschillende typen incidenten. In het voortgezet onderwijs heeft iets meer dan de helft van de scholen (55%) dit paraat, in het basisonderwijs heeft slechts dertig procent zulke draaiboeken klaarliggen. Iets minder vo-scholen hebben in 2022 een draaiboek klaarliggen voor het afhandelen van verschillende typen incidenten dan in 2021. Daar staat tegenover dat meer schoolleiders in het vo aangeven dat de aanpak van agressie en geweld regelmatig wordt geëvalueerd.

In zowel het po als vo is volgens iets meer dan zeventig procent van de leidinggevendenden niet duidelijk vastgelegd welke incidenten in en rond school door leerlingen gemeld moeten worden. Ook is níet altijd duidelijk vastgelegd welke incidenten door personeel gemeld moeten worden: in het po geldt dat voor iets minder dan zestig procent van de scholen, in het vo voor iets meer dan veertig procent. Zo is bijvoorbeeld volgens 34 procent van de po- en 65 procent van de vo-leidinggevendenden, vastgelegd welke incidenten bij de politie moeten worden gemeld. Wel zijn er op het merendeel van de locaties werkafspraken gemaakt met jeugdhulp/wijkteams en Veilig Thuis over de samenwerking bij veiligheidsvraagstukken (po: 61% en vo 70%).

Primair versus voortgezet onderwijs

Als we de twee soorten funderend onderwijs naast elkaar zetten, vallen ook enkele zaken op:

- Leraren in het vo zijn vaker tevreden over de aanpak van daders van agressie- en geweldsincidenten (en zijn vaker op de hoogte van deze aanpak).
- Ook over de opvang, ondersteuning en eventuele nazorg voor slachtoffers van een agressie- of geweldsincident zijn leraren in het vo vaker tevreden.
- Wel lijken leraren in het po beter bekend te zijn met deze opvang, ondersteuning en nazorg. Desondanks hebben meer scholen in het vo een draaiboek klaar liggen omtrent incidenten dan scholen in het po; in het vo is vaker duidelijk welke incidenten door personeel gemeld moeten worden (ook bij de politie).
- De aanpak van agressie en geweld, wordt vaker regelmatig geëvalueerd op het vo.
- Leerlingen in het po worden vaker gepest dan leerlingen in het vo; leraren in het po zien juist minder vaak pestgedrag tussen leerlingen dan leraren in het vo.
- Leerlingen in het vo worden vaker gepest door leraren dan leerlingen in het po.
- Personeel in het basisonderwijs wordt het vaakst gepest vanwege gedrag of uiterlijk, personeel in het middelbaar onderwijs het vaakst vanwege gedrag, de kick van de pesters en uiterlijk.
- Leraren in het po worden het vaakst gepest door andere leerkrachten, leraren in het vo het vaakst door leerlingen.

Geslacht

Een laatste kenmerk waarnaar uitsplitsingen zijn gemaakt, is het geslacht van de respondenten. Ook hier geldt weer dat jongens en meisjes (leerlingen) en mannen en vrouwen (personeel), direct met elkaar vergeleken werden:

- Meisjes (vo) worden vaker mondeling, relationeel en online gepest, jongens (vo) worden vaker lichamelijk of materieel gepest.
- Meisjes (vo) worden vaker gepest om hun uiterlijk.
- Jongens (vo) melden minder vaak dat ze gepest worden; zij doen dit vaker niet omdat ze het niet nodig vinden, meisjes vaker niet omdat ze het niet durven.
- Met de meldingen van jongens wordt vaker niets gedaan dan dat bij meisjes gebeurt, hoewel het lang niet altijd tot een oplossing leidt.
- Jongens (po en vo) krijgen vaker te maken met verbale incidenten, meisjes vaker met psychisch of sociaal geweld.

Bijlage 1: Methodologie en respons

Opzet, deelname en respons

De Veiligheidsmonitor in het funderend onderwijs is in het schooljaar 2021-2022 uitgezet in de periode maart-juli 2022. Per doelgroep zijn verschillende vragenlijsten ontwikkeld en afgenomen. Dit resulteerde in acht vragenlijsten: voor leerlingen in het po, vo en vso, voor leidinggevenden in po en vo, voor personeel in po en vo en voor ouders in het po. De laatste vragenlijst was facultatief. De vragenlijsten zijn terug te vinden op de website veiligheidsmonitorpovo.nl.

Alle scholen zijn per brief en per e-mail uitgenodigd om deel te nemen aan de Veiligheidsmonitor. Scholen ontvingen de uitnodigingen en herinneringen in de periode van februari 2022 tot juni 2022. De deelname aan de Veiligheidsmonitor was mogelijk in de periode 1 maart 2022 tot 22 juli 2022. De monitor is afgenomen op 216 scholen (171 po-scholen en 45 vo-scholen). In totaal vulden 15.983 leerlingen, 2.063 personeelsleden en 165 leidinggevenden de vragenlijst volledig in (tabel 5.1). De respons van vso-leerlingen was dermate laag (456 vso-leerlingen) dat deze groep in deze rapportage buiten beschouwing is gelaten.

Tabel 5.1: Deelname scholen, personeel en leerlingen aan de Veiligheidsmonitor 2020-2021 en 2021-2022

	2021	2022
Locaties po	163	171
Locaties vo	58	45
Respons leerlingen po	9.012	10.385
Respons personeel po	1.630	1.517
Respons leidinggevenden po	150	121
Respons leerlingen vo	9.080	5.598
Respons personeel vo	889	546
Respons leidinggevenden vo	60	44
Totaal leerlingen	18.092	15.983

Bron: ResearchNed, Veiligheidsmonitor 2020-2022. Niet van alle locaties hebben alle gremia vragenlijsten ingevuld.

Representativiteit naar achtergrondkenmerken en uitkomstmaten

De representativiteit van de resultaten is onderzocht door deelnemende scholen en niet-deelnemende scholen te vergelijken op enkele achtergrondkenmerken. In totaal nam een bescheiden drie procent van de schoolvestigingen deel aan het onderzoek. Deze geringe deelname heeft onder andere te maken met het late tijdstip waarop de onderzoekers konden starten met de werving van de scholen. Er is gekeken of deze scholen op basis van een aantal schoolkenmerken verschillen van de niet-deelnemende scholen. Dit bleek niet het geval.

Tabel 5.2 laat zien dat deelnemende en niet-deelnemende scholen niet verschillen wat betreft achterstandscore, stedelijkheid en leerlingaantal. Door het relatief kleine aantal deelnemende scholen wijken enkele ogenschijnlijk grote verschillen niet significant af. Daarmee (uitgaande van de opgenomen kenmerken) concluderen we dat de groep deelnemende scholen in de Veiligheidsmonitor 2022, hoewel gering in aantal, op de onderzochte kenmerken niet substantieel afwijkt van het totale scholenbestand.

Tabel 5.2: Representativiteit van de deelnemende scholen naar schoolkenmerken

Achterstandsscore (cbs)	Geen deelname VM	Deelname VM	Totaal	Sig.
<i>Primair onderwijs</i>				
Geen achterstand	4%	1%	4%	n.s.
Overige scholen	81%	80%	81%	
Bovenste 15% achterstand	15%	19%	15%	
Totaal	100%	100%	100%	
<i>Voortgezet onderwijs</i>				
Geen achterstand	13%	9%	13%	n.s.
Overige scholen	72%	77%	72%	
Bovenste 15% achterstand	15%	14%	15%	
Totaal	100%	100%	100%	
<i>Stedelijkheid</i>				
<i>Primair onderwijs</i>				
Niet	40%	34%	40%	n.s.
Matig	16%	16%	16%	
Stedelijk	45%	50%	45%	
Totaal	100%	100%	100%	
<i>Voortgezet onderwijs</i>				
Niet	22%	36%	22%	n.s.
Matig	14%		14%	
Stedelijk	64%	64%	64%	
Totaal	100%	100%	100%	
<i>Leerlingaantal</i>				
<i>Primair onderwijs</i>				
Geen deelname VM	223	6033	139	n.s.
Deelname VM	230	150	145	
Totaal	224	6183	139	
<i>Voortgezet onderwijs</i>				
Geen deelname VM	642	1432	481	n.s.
Deelname VM	752	22	596	
Totaal	644	1454	483	

Bron: DUO/BBO-gegevens scholen/CBS

Gehanteerde definities

Basisonderwijs (primair onderwijs)	Basisonderwijs (bo), speciaal basisonderwijs (sba) en het speciaal onderwijs.
Funderend onderwijs	Primair onderwijs en voortgezet onderwijs samengenomen
Lhbt	Iedereen waarvan de seksuele gerichtheid of oriëntatie afwijkt van de heteroseksuele norm of genderincongruent zijn. Een leerling behoort tot de groep lhbt als het geslacht bij de geboorte afwijkt van de genderidentiteit, als zij verliefd zouden kunnen worden op iemand van hetzelfde geslacht (po) of aangeven homoseksueel of lesbisch te zijn (vo). Bijvoorbeeld, iemand zegt zich een jongen te voelen terwijl het geboortegeslacht meisje is. Personeelsleden vallen onder lhbt op grond van hun seksuele oriëntatie/gendercongruentie (lesbisch, homoseksueel, biseksueel en/of transgender). In bijlage 1 wordt toegelicht hoe deze indeling tot stand is gekomen en worden de aantallen in de steekproef weergegeven.
Personeel	Bij personeel kan het gaan om leerkrachten/docenten, onderwijs- of klassenassistenten, remedial teachers, zorgcoördinatoren, conciërge, administratief/personeelsfunctionarissen, ICT/technische ondersteuning, management/directie (hoofdzakelijk niet onderwijsgevend) of andere onderwijsondersteunende medewerkers. Het merendeel van de respondenten uit de categorie 'personeel' is docent (64% in het vo) en leerkracht (81% in het po).
Pro	Praktijkonderwijs (voortgezet onderwijs)
Procentpunt	Een procentpunt (ppnt) is een punt op een procentschaal; een absolute grootte (een procent is een honderdste deel van iets en daarmee relatief). Een procentpunt gebruiken we om een absoluut verschil tussen percentages in procenten aan te geven, hier gaat het meestal om verschillen tussen de jaren.
Schoolleiders/leidinggevenden	Lid management, directie van de school (hoofdzakelijk niet onderwijsgevend, maar bestuurlijk): (adjunct-)directeur, (con)rector, team- of afdelingsleider, -coördinator, -hoofd.
Schoolsoort	Met schoolsoort doelen wij in het voortgezet onderwijs op het onderscheid tussen brugjaar, pro, vmbo, havo en vwo.
Sgg	Seksueel grensoverschrijdende ervaringen in de vorm van ongewenste opmerkingen of aanrakingen, gedwongen worden tot seksuele handelingen, seksueel getinte foto's of filmpjes die worden verspreid.
Voortgezet onderwijs (middelbaar onderwijs)	Voortgezet onderwijs (vo), (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) en voortgezet speciaal onderwijs.

Bijlage 2: Wijze berekenen LHBT-groepen

Voor het bepalen van de LHBT-groepen zijn de volgende vragen gebruikt:

<p><u>Geslacht: leerlingen en personeel po en vo</u> Welk geslacht is er bij je geboorte geregistreerd?</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ jongen/man ▪ meisje/vrouw ▪ niet geregistreerd ▪ dat wil ik liever niet zeggen 	<p><u>Gender: leerlingen en personeel po en vo</u> Hoe voel je je of hoe identificeer je je?</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ik voel me een jongen/man ▪ ik voel me een meisje/vrouw ▪ ik voel me geen van beide (LHBT) ▪ ik voel me zowel jongen/man als meisje/vrouw (LHBT) ▪ ik voel me anders (niet ingedeeld) ▪ dat wil ik liever niet zeggen (niet ingedeeld)
<p><u>Seksuele oriëntatie: leerlingen po</u> Op wie ben je wel eens verliefd geweest (of heb je heel leuk gevonden)?</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ op een jongen ▪ op een meisje ▪ op jongens en meisjes ▪ weet ik niet/ik ben nog nooit verliefd geweest 	<p><u>Seksuele oriëntatie: leerlingen vo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ik zou verliefd kunnen worden op een meisje (helemaal mee eens/mee eens) ▪ Ik zou verliefd kunnen worden op een jongen (helemaal mee eens/mee eens)
<p><u>Seksuele oriëntatie: personeel</u> Wat is uw seksuele oriëntatie?</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ik ben heteroseksueel ▪ ik ben homoseksueel of lesbisch ▪ ik ben biseksueel ▪ ik geef hier geen antwoord op 	

LHBT: geslachtscongruentie

Respondenten die bij de vraag over gender zich anders voelen of het liever niet wilden zeggen zijn bij de vaststelling van de groep LHBT buiten beschouwing gelaten. Ook respondenten die bij geslacht aangeven dat er niets is geregistreerd of het liever niet willen zeggen zijn buiten beschouwing gelaten. Respondenten die zich (geen van) beide voelen, zijn aangeduid als LHBT. Respondenten waarbij de antwoorden ten aanzien van geslacht en gender incongruent zijn (bijv. geregistreerd als man en voel me vrouw) zijn ook als LHBT aangeduid. Andersom zijn respondenten die aangeven dat geslacht en gender overeenkomen (geregistreerd als vrouw en voelt zich ook vrouw) aangeduid als niet-LHBT.

LHBT: seksuele oriëntatie

Po-leerlingen die aangaven op jongens én meisjes verliefd te kunnen worden zijn aangeduid als LHBT. Meisjes (op basis van geslacht) die aangaven op meisjes verliefd te kunnen worden zijn aangeduid als LHBT, net als jongens die verliefd kunnen worden op jongens. Indien de respondent aangaf alleen verliefd te worden op het andere geslacht, zijn ze aangeduid als niet LHBT. Bij vo-leerlingen zijn jongens die op de stelling 'Ik zou verliefd kunnen worden op een jongen' hebben aangekruist hier helemaal mee eens of mee eens te zijn aangeduid als LHBT. Vice versa voor meisjes. Personeelsleden die aangaven homoseksueel/lesbisch of biseksueel te zijn, zijn aangeduid als LHBT. Dit leidt tot de volgende aantallen:

Aantallen LHBT-leerlingen en -personeelsleden (incl. missende waarden)

	Leerlingen po						Leerlingen vo					
	2021		2022		Totaal		2021		2022		Totaal	
LHBT	*	*	688	7%	688	4%	1.465	16%	1.071	19%	2.536	17%
Niet LHBT	*	*	8.558	82%	8.558	44%	5.999	66%	3.720	66%	9.719	66%
Missing	*	*	1.139	11%	10.151	52%	1.616	18%	807	14%	2.423	17%
Totaal	*	*	10.385	100%	19.397	100%	9.080	100%	5.598	100%	14.678	100%
	Personeel po						Personeel vo					
	2021		2022		Totaal		2021		2022		Totaal	
LHBT	45	3%	40	3%	85	3%	49	6%	41	8%	90	6%
Niet LHBT	1.448	89%	1.410	93%	2.858	91%	742	83%	477	87%	1.219	85%
Missing	137	8%	67	4%	204	6%	98	11%	28	5%	126	9%
Totaal	1.630	100%	1.517	100%	3.147	100%	889	100%	546	100%	1.435	100%

* Niet gevraagd aan po-leerlingen in 2021

Bijlage 3: Indeling van incidenten

<i>Geweld</i>	
Word je wel eens uitgescholden door kinderen op school?	Leerlingen po
Worden er wel eens expres spullen van jou kapot gemaakt op school?	Leerlingen po
Word je wel eens expres buitengesloten door kinderen op school?	Leerlingen po
Doen kinderen op school je wel eens expres pijn (bijv. schoppen, slaan)?	Leerlingen po
<i>Verbaal geweld</i>	
Je bent uitgescholden	Leerlingen vo
Anderen hebben jou expres gestoord	Leerlingen vo
Anderen zijn extra luid tegen jou geweest	Leerlingen vo
Hoe vaak bent u slachtoffer geweest van <u>verbaal geweld</u> op of rond school door de volgende personen, veroorzaakt door de volgende personen? Met <u>verbaal geweld</u> bedoelen we: uitschelden; expres storen; extra luid zijn; lawaai maken.	Personeel
<i>Materieel geweld</i>	
Spullen van jou zijn bekrast of beschadigd	Leerlingen vo
Spullen van jou zijn bespoten of besmeurd	Leerlingen vo
Spullen van jou zijn verstopt of weggemaakt	Leerlingen vo
Spullen van jou zijn vernield	Leerlingen vo
Hoe vaak bent u slachtoffer geweest van <u>materieel geweld</u> op of rond school, veroorzaakt door de volgende personen? Met <u>materieel geweld</u> bedoelen we: bekrassen of beschadigen van spullen; bespuiten of besmeuren van spullen; verstoppen of wegmaken; vernielen; stelen	Personeel
<i>Psychisch/sociaal geweld</i>	
Je bent genegeerd, anderen deden alsof je er niet bent	Leerlingen vo
Je bent uitgesloten, mocht niet meedoen	Leerlingen vo
Anderen hebben verkeerde geruchten over jou verspreid, leugens verteld	Leerlingen vo
<i>Fysiek geweld</i>	
Je bent expres aangestoten of pijn gedaan	Leerlingen vo
Je bent met opzet geduwd of geschopt	Leerlingen vo
Iemand heeft je met opzet laten struikelen	Leerlingen vo
Je bent met opzet gestompt en/of geslagen	Leerlingen vo
Iemand is met jou gaan vechten	Leerlingen vo
Iemand heeft je in elkaar geslagen, afgetuigd	Leerlingen vo
Hoe vaak bent u slachtoffer geweest van <u>licht lichamenlijk geweld</u> op of rond school, veroorzaakt door de volgende personen? Met <u>licht lichamenlijk geweld</u> bedoelen we geweld zonder serieuze verwonding tot gevolg (bijvoorbeeld : expres aanstoten of pijn doen; met opzet duwen of schoppen; met opzet laten struikelen; opzettelijk stompen; slaan).	Personeel
Hoe vaak bent u slachtoffer geweest van <u>grof lichamenlijk geweld</u> op of rond school, veroorzaakt door de volgende personen? Met <u>grof lichamenlijk geweld</u> bedoelen we geweld met een serieuze verwonding tot gevolg zoals een blauw oog, bloedneus of erger (bijvoorbeeld: vechten; in elkaar slaan, aftuigen).	Personeel
<i>Seksueel grensoverschrijdend gedrag</i>	
Hoe vaak bent u op of rond school slachtoffer geweest van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van <u>opmerkingen</u> door de volgende personen?	Personeel
Hoe vaak bent u op of rond school slachtoffer geweest van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van <u>fysieke incidenten</u> door de volgende personen?	Personeel
Hoe vaak bent u op of rond school slachtoffer geweest van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de vorm van het <u>verspreiden van seksuele afbeeldingen</u> door de volgende personen?	Personeel

<i>Ongewenst drugs toegediend</i>	
Hoe vaak heeft iemand op of rond school u drugs of verdovende middelen toegediend zonder dat u dat wilde of dat u dat wist?	Personeel
Iemand heeft jou op of rond school drugs of verdovende middelen laten gebruiken zonder dat je dat wilde of dat je dat wist	Leerlingen vo
<i>Spullen gestolen</i>	
Worden er wel eens spullen van jou gestolen op school?	Leerlingen po
Spullen van jou zijn gestolen	Leerlingen vo
Hoe vaak zijn er spullen of materialen van u op of rond school <u>gestolen</u> door de volgende personen?	Personeel
<i>Discriminatie</i>	
Word je op of rond school wel eens gediscrimineerd: vervelend of anders behandeld vanwege wie je bent? (Bijvoorbeeld vanwege je geloof, je huidskleur, waar je vandaan komt, of je jongens of meisjes leuk vindt.)	Leerlingen po
Je bent voor je gevoel gediscrimineerd	Leerlingen vo
Hoe vaak bent u op of rond school slachtoffer geweest van <u>discriminatie</u> , door de volgende personen?	Personeel
<i>Extremisme</i>	
Heb je op of rond school weleens incidenten of geweld meegemaakt met iemand met extreme ideeën of gedrag (bijvoorbeeld religieus extremisme, wit extremisme of andere vormen van extremisme of radicalisering)?	Leerlingen vo
Heeft u op of rond school wel eens incidenten meegemaakt vanwege extremisme (bijvoorbeeld religieus extremisme, wit extremisme of andere vormen van extremisme of radicalisering)?	Personeel
<i>Slachtoffer digitaal</i>	
Wordt er wel eens door iemand ingelogd in je telefoon of computer, zonder dat jij dat weet of goed vindt? (bv. in je WhatsApp, Facebook, Instagram, Snapchat)?	Leerlingen po
Je hebt via sociale media (bv. WhatsApp, Facebook, Instagram, Snapchat, enz.), e-mail of in een online forum/chatbox een bericht ontvangen waarmee iemand jou bang probeerde te maken	Leerlingen vo
Iemand heeft ingelogd op jouw computer, e-mailaccount of sociale media account zonder dat jij dat wist of toestemming had gegeven	Leerlingen vo
Iemand heeft op jouw computer of profiel ingelogd en gegevens van jou veranderd of gewist	Leerlingen vo
Hoe vaak is er op of rond school ingelogd op uw computer, e-mailaccount of sociale media account zonder dat u dat wist of toestemming had gegeven (om uw gegevens te bekijken, veranderen of wissen) door de volgende personen?	Personeel
Hoe vaak bent u op of rond school wel eens <u>online bedreigd, geïntimideerd, gechanteerd of bang gemaakt</u> (via sociale media, e-mail, etc.) door de volgende personen?	Personeel

Bijlage 4: Overzicht van tabellen en figuren

Figuur 2.1: Voelt zich veilig op school (andere formuleringen): leerlingen en personeel	8
Figuur 2.2: Percentage dat zich veilig voelt op of rond school: leerlingen en personeel	8
Figuur 2.3: Percentage dat zich veilig voelt op of rond school: leerlingen en personeel naar lhbt.....	9
Figuur 2.4: Onderdelen van welbevinden: leerlingen po.....	10
Figuur 2.5: Onderdelen van welbevinden: leerlingen po naar LHBT	10
Figuur 2.6: Hoe vinden leerlingen het op school: leerlingen po	11
Figuur 2.7: Welbevinden leerlingen voortgezet onderwijs (GP-Core)	12
Figuur 2.8: Waardering: personeel vo	12
Figuur 3.1: Wordt u gepest (vraagstelling varieert tussen de groepen): leerlingen en personeel.....	13
Figuur 3.2: Percentage dat (wel eens) gepest wordt: leerlingen en personeel naar lhbt	14
Figuur 3.3: Percentage dat (wel eens) gepest wordt: leerlingen en personeel naar geslacht	14
Figuur 3.4: Percentage dat (wel eens) gepest wordt: leerlingen en personeel naar schoolsoort	15
Figuur 3.5: Percentage dat getuige was van pestgedrag tussen leerlingen: leerlingen vo en personeel	15
Figuur 3.6: Manieren van pesten: leerlingen vo en personeel (2022)	16
Figuur 3.7: Daders van pesten: personeel po.....	17
Figuur 3.8: Daders van pesten: personeel vo	17
Figuur 3.9: Daders van pesten: leerlingen po	18
Figuur 3.10: Daders van pesten: leerlingen vo.....	18
Figuur 3.11: Daders van pesten: leerlingen po en vo naar lhbt	19
Figuur 3.12: Pesten niet gemeld: leerlingen en personeel.....	19
Figuur 3.13: Percentage dat pesten niét gemeld heeft: leerlingen en personeel	20
Figuur 3.14: Redenen voor het niet melden van pesten: leerlingen po en vo	20
Figuur 3.15: Redenen voor het niet melden van pesten: leerlingen po en vo naar LHBT	21
Figuur 3.16: Bij wie wordt pesten gemeld (leerlingen, 2022)	21
Figuur 3.17: Bij wie wordt pesten gemeld (personeel, 2022).....	22
Figuur 3.18: Percentage dat aangeeft of er iets met de melding is gedaan: leerlingen vo en personeel (2022)	22
Figuur 4.1: Percentage dat eenmaal per maand/soms of vaker geconfronteerd wordt met een incident: leerlingen en personeel (2022)	23
Figuur 4.2: Vormen van geweld meegemaakt (andere formuleringen): leerlingen vo	24
Figuur 4.3: Vormen van geweld meegemaakt (andere formuleringen): personeel po	24
Figuur 4.4: Vormen van geweld meegemaakt (andere formuleringen): personeel vo	25
Figuur 4.5: Percentage dat aangeeft dat een incident eenmaal per maand/soms of vaker meemaakt: leerlingen in po en vo naar LHBT (2022)	25
Figuur 4.6: Percentage eenmaal per maand/soms of vaker, maar niet elke week of vaker ongewenst (seksueel) gedrag meemaakt: leerlingen en personeel.....	26
Figuur 4.7: Percentage waarvan eenmaal per maand/soms of vaker spullen zijn gestolen: leerlingen en personeel.....	27
Figuur 4.8: Percentage dat eenmaal per maand/soms of vaker is gediscrimineerd: leerlingen en personeel	27
Figuur 4.9: Percentage dat minstens één incident met bedreiging meemaakte: schoolleiders	28
Figuur 4.10: Percentage dat minstens één incident meemaakte met sgg door leerlingen: schoolleiders	28
Figuur 4.11: Percentage schoolleiders dat minstens één incident met geweld meemaakte po en vo	29
Figuur 4.12: Daders van incidenten: leerlingen vo, personeel (2022)	30
Figuur 4.13: Aangifte gedaan van incident (leiding)	30
Figuur 4.14: Bij wie worden incidenten gemeld (leerlingen, 2022).....	31

Figuur 4.15: Bij wie worden incidenten gemeld (personeel, 2022)	31
Figuur 5.1: Aanwezigheid Veiligheidsplan (verschillende vraagstellingen over de jaren heen)	32
Figuur 5.2: Percentage dat aangeeft er een veiligheidsplan is op school: personeel en schoolleiders.....	33
Figuur 5.3: Aanpak van agressie en geweld worden regelmatig geëvalueerd: schoolleiders	34
Figuur 5.4: Gegevens sociale veiligheid gebruikt voor zelfevaluatie/bijstellen van beleid: schoolleiders ..	35
Figuur 5.5: Er zijn gedragsregels voor leerlingen op school: leerlingen vo, personeel en schoolleiders	35
Figuur 5.6: Er zijn gedragsregels voor personeelsleden op de schoollocatie: personeel en schoolleiders ..	36
Figuur 5.7: De regels op school zijn duidelijk: leerlingen	36
Figuur 5.8: Percentage scholen dat over een incidentenregistratie beschikt: schoolleiders	37
Figuur 5.9: Percentage scholen dat incidenten systematisch registreert: schoolleiders	37
Tabel 4.1: Prevalentie van (vormen van) seksueel grensoverschrijdend gedrag; onderliggende vragen en totaalscore (leerlingen)	26
Tabel 5.1: Deelname scholen, personeel en leerlingen aan de Veiligheidsmonitor 2020-2021 en 2021-2022	39
Tabel 5.2: Representativiteit van de deelnemende scholen naar schoolkenmerken	40

